

A. Or.

1511.

N. or. 1511.

Musa B. Tubi

L. H. H. M.

ASSAB'ĪNIYYA

A PHILOSOPHICAL POEM IN ARABIC BY

MŪSĀ B. TŪBĪ

TOGETHER WITH THE HEBREW VERSION AND COMMENTARY STYLED

BĀTTĒ HANNEFEṢ

BY

SOLOMON B. IMMĀNUĒL DAPIERA

EDITED AND TRANSLATED

BY

HARTWIG HIRSCHFELD.

ABSTRACT FROM THE REPORT OF THE MONTEFIORE COLLEGE.

LONDON.

LUZAC & CO.

1894.

PRINTED IN GERMANY

PREFATORY REMARKS.

Although the following Arabic text is taken from a unique MS, the evident consistency of its orthography and grammatical forms lend sufficient philological interest to justify its publication. It was therefore a *conditio sine qua non* that the Hebrew version which is only a few decades younger should accompany its reproduction, although it is not distinguished by great literary importance nor handed down by reliable scribes. On account of the particularly corrupt condition of one codex it appeared out of place to give more than a selection of the variations.

The Arabic text is printed in Square characters. A transcription in Neskhī would strongly impair its peculiarity, and half an hour's practice is sufficient to enable students to read most texts in square characters. It would probably never occur to anyone to transcribe *Kāršūnī*-texts.

Instead of restoring the classical readings and correcting mistakes in the text itself, I thought it more expedient to leave the latter unchanged, and to place my suggestions in the notes. The indistinct sibilant, peculiar to the Maghribine dialect (and corresponding with *s* in *pleasure*) is transcribed by *ž*.

Finally I have to testify my gratitude to Dr. A. Neubauer, who with his well known kindness procured photographs of the original MS for me, also to Mr Felix Perles, stud. phil. of Munic for collating my copy of the Hebrew version with Cod. Monac. and to M. M. Schwab in Paris for the *bait* contained in Cod. Paris.

H. H.

ABBREVIATIONS.

- AJ* Jos. Albo's Sēfer Iqqārim.
- CH* Das Buch AlChazarī arab. u. hebr. ed. H. Hirschfeld, Leipzig 1887.
- D* Dozy, Supplément aux dictionnaires arabes, Leide 1877—80.
- G* Le Guide des Egarés par Moïse b. Maimon ed. S. Munk. 3 vols Paris 1856—60.
- HA* Hirschfeld, Arabic Chrestomathy in Hebrew characters etc. London 1892.
- HB* Steinschneider, Hebr. Bibliographie.
- IAU* A. Müller, Ueber Text u. Sprachgebrauch v. Ibn Abī Uṣeibia. Ac. München 1884 H. 5.
- JQR* Jewish Quarterly Review vol. VI, No. 21.
- JR* Ibn Roschd.
- JRAS* Journal of the Roy. Asiatic Society 1891.
- JS* Ibn Sīnā.
- K* v. Kirchmann, Aristoteles Metaphysik (vol. 38—39).
- LA* Kitāb alAmānāt wa'lītiqādāt d. Sa'adja ed. Landauer, Leiden 1880.
- MEt* Aristotle's Metaphysics.
- MS* Mīhā'il Ṣabbāḡs Gramm. d. arab. Umgangspr. in Syrien u. Aegypten ed. Thorbecke, Strassburg 1886.
- NEth* Aristotle's Nicomachean Ethics.
- O* Arabic Original.
- Phys.* Aristotle's Physics.

- Q* Qazwīnīs Kosmographie ed. Wüstenfeld, Göttingen 1848—9.
- Sch* Scholia to the Hebrew translation.
- SG V* Spitta, Gramm. d. arab. Vulgärdialectes von Aegypten, Leipzig 1880.
- SMJ* Maamar ha-jichud d. R. Moses b. Maimon ed. Steinschneider, Berlin 1847.
- SPM* Schēm Tōb Palqēra, Mōrēh Hammōrēh, Pressburg 1837.
- SR* aschSchahrastānī, Religionspartheien und Philosophenschulen, übers. v. Haarbrücker, Halle 1851.
- ST* Stöckl, Geschichte d. Philosophie d. Mittelalters, Mainz 1864—5.
- SU* Steinschneider, Die Hebr. Uebersetzungen des Mittelalters, Berlin 1893.
- T* Translation (or Translator).
-

INTRODUCTION.

I. THE ARABIC ORIGINAL.

1. *The Author.* The author of the philosophical poem appended is according to the superscription *Abū Amrān Mūsā b. Tūbi al Isrāīlī*¹⁾ of Seville.²⁾ His identification with Maimūni by regarding *Tūbi* as mutilated from *al-Qurtubi*³⁾ cannot be maintained, and Steinschneider who all but suggested it some time ago⁴⁾, seems in his latest work to have abandoned that theory altogether, although he does not say so⁵⁾. Besides the quotation in another MS⁶⁾ of *R. Mōschē of Seville, author of the Sab'iniyya*, the Hebrew translator also deliberately calls him *Mōschē b. Tūbhi* which name had to be fitted into the metre of his introductory verses. But instead of giving the town in which the author lived, the translator simply describes him as *Ma'arābhi* which term also comprises residents of North Africa. Probably he used this term either to suit the rhyme, or drew the inference of the author's nationality from the circumstance that the poem is written in the Maghribine vulgar dialect.

This linguistic peculiarity of the poem is borne out

¹⁾ See *SU* p. 932.

²⁾ See rem. 6.

³⁾ Who also had the names *Abū Amrān Mūsā . . . alIsrāīlī*.

⁴⁾ Cat. Bibl. Bodl. Col. 2387 cp. Jüd. Lit. (Ersch u. Gruber) 430 rem. 5. (but omitted in *Jewish Lit.* 346).

⁵⁾ *SU* *ibid.*

⁶⁾ Cod. Par. 769² fol. 55ro.

by the author himself who in two *bait*s (44—45) distinctly alludes to his purposely having written in an allegorical and unclassical style¹). Now this seems strange, and the author must have had a reason for it. It is clear in itself that if he wrote in a vulgar idiom at all, he did so from choice and not from necessity. For it is absurd to assume, that a man trained in philosophical studies and evidently acquainted with the Arabic literature on the subject²) should not have been able to write with more correctness of grammar and style. As will be seen, the peculiarities of his diction go far beyond the vulgarisms very common in the Jewish Arabic writings in general, and of which also Maimūnis *Guide* contains a considerable number.

Another notable feature of the *Sab'iniyya* is its bearing on the *Guide*³) which it so closely follows, that the Hebrew translator calls attention to the verbal identity of a philosophical axiom with a passage in the *Guide*⁴). This is also the case with other passages unnoticed by the translator⁵). Also the author's regard for Aristotle⁶) deserves to be mentioned in the same light. It appears to have been the poet's aim to give, for those who already possessed a slight knowledge of philosophy⁷), an abstract of the most important philosophical ideas of his

¹) By the word הוֹלִיָּהּ the poet evidently wished to protect himself against the imputation of being ignorant of the classical language and that he intentionally wrote in the vulgar style.

²) See the technical terms of philosophy and medicine occurring in the poem.

³) See the notes to the English translation.

⁴) See *Sch* to *b.* 47.

⁵) *b.* 32, 51, 52.

⁶) *b.* 67.

⁷) See *b.* 45⁴.

age in close affiliation to Maimūni's writings¹⁾ and in what he considered an attractive and popular form. That his work gained for him some fame, is sufficiently accounted for by the fact, that it is not only quoted by another author, but that his admirers desired to have it translated into Hebrew²⁾ for the benefit of those who could not read it in the original.

In the last *bait* allusion is made by the author to his works on metaphysical subjects. Although the language of the verse in question may be criticised, the translator's remarks leave no room for doubt as to his having written such books. It appears however that the author's own words are his only authority, as he gives no particulars and was probably unable to do so. The history of the Jewish literature does not mention even the titles of those books which evidently were not of sufficient importance to justify their preservation.

We have no direct information as to the age in which the author lived. Steinschneider places it in the first half of the 14th century³⁾ probably basing his inference on the period of the translator. Considering the probability that the latter was never in personal connection with the author, it may perhaps be fixed somewhat earlier.

2. *The Poem.* The title of the versification which forms the subject of the present study is *asSab'iniyya*⁴⁾ which is a relative of the vulgar form of the numeral *sab'in* 'seventy' and therefore to be translated *The (poem) of Seventy (baits)*. A 71st *bait* is annexed which contains a play upon the number *seven*. Every *bait* has four verses

¹⁾ The similarity of the names may perhaps be accounted for by a desire of the author to express thus his admiration for Maimūni.

²⁾ See the translator's preface.

³⁾ *SU ibid.* see *HB* XIV, 99.

⁴⁾ אֶלְסַבְעִינִיָּא, so also cod. Paris.

the first three of which have an independent rhyme, whilst all the last ones throughout follow the rhyme *iyya*. It is to be noted that the poem has a metre¹⁾ which is a species of *Ramal*²⁾ so arranged that the characteristic foot appears twice in every verse. I believe however that it is questionable whether the poet borrowed the metre directly from the Arabic prosody. The liberties which he took in its employment, and other circumstances make it probable that he modelled it on a Hebrew poem³⁾ of the Spanish school in which this metre is not rare. The fundamental element *fā'ilātūn* (*epitritus secundus*) is often changed into *māf'ūlātū* (*epitr. IV*) *mūstāf'ilūn* (*epitr. III*) and *māfā'ilūn* (*epitr. I*). There occur even *ditrochaei* and *choriambi*. The *ictus* is on the odd syllables, the poem is therefore to be read with a trochaic cadence. Finally all the concluding verses are acatalectic, whilst many of the others are catalectic.

As far as can be judged considering the uncertainty of the orthography and pronunciation, the treatment of the syllable undergoes the following alterations. Long syllables, if not affected by the metrical accent are often very much shortened e. g. *asābī* (64¹). After the manner of the Hebrew poets the *Šwā quiescens* of closed syllables disappears, and the consonant is drawn to the following syllable, by which also the word accent is altered as in *malāk* (10³) and *malākatiyya* (23⁴). Short vowels in open syllables are dropped if not required for the sake of the metre. We must of course refrain here from going into details, because the pronunciation of the words is be-

¹⁾ See also the prefatory remarks of the Translator to whose chanting of it we owe the translation of the poem.

²⁾ Cp. Freytag, *Darstell. d. arab. Verskunst* p. 240.

³⁾ See Yehūdah Hallēvis song in Luzatto, *Bethulath b. Yeh.* p. 37 (N. 8), and Rosin, *Reime u. Gedichte d. Abraham b. Esra* p. 113 (N. 70) cp. also the concluding Arabic verses in the latter poem.

yond our control. At the end of words both long and short vowels are -- apart from the neglect of the *I'rāb* — simply omitted *e. g. waṣṣuh* (4³) *il*, (12⁴) etc. On the other hand short vowels are lengthened under the influence of the metrical accent *e. g. aḥād* (6²). Sharpened syllables (with *Tašdīd*) lengthen the vowel, but change the double consonant into a simple one *e. g. akhāṣ* (3³). New syllables are both inserted after the second radical of monosyllabic forms (*šēher* 64² *med. gutt.*), and added at the end either as restoration of the *I'rāb*, — when the classical form reappears — or simply to make up for the number of the syllables (*nēfsē* 20³, *tāi*, *ilāhi* 41¹).

The language as already intimated, is the Arabic dialect of the Maghreb¹), which is not only marked by the orthography, but also by words peculiar to the same. Otherwise it is pure Arabic and in many cases scarcely differs from the classical. Also the interchange of cognate consonants is not carried as far as in later productions of the same kind, and probably a good deal of it must be put to the account of the copyist.

As to the contents of the poem, they are moral and religious exhortations in which are interspersed the chief philosophical ideas rife at the time of the author. It begins with the Aristotelian axiom, adopted by Arabic and Jewish philosophers, that perfect happiness can only be gained by means of perfect metaphysical training. No time is therefore to be wasted with worldly pleasures. Man's best portion is his intellect, the proper use of which

¹) The note of sale published by Steinschneider in Cat. Monac. p. 101, written in the same orthography, shows its general use among the Spanish Jews in this period. The translation of that note however in *HB. XIV*, 99 requires a few rectifications. As to *לפנא* see p. 9; *אדלאל* = *אדלאל* *auctioneer* or *broker*, *חקו* = *חקה* see below p. 14.

brings him near to God. Man is composed of angelic and bestial elements. In the wicked the latter preponderate and pollute his pure soul which should return in purity to God. The world is a bridge over which everybody must pass. The best and most enduring garb is learning and good actions which lead to the *Approach of God*. Men desirous of learning must leave mundane pleasures. Nobility of soul is highest, spiritual pleasure greatest. Those who have acquired learning escape annihilation. The classes of science to be studied are: Religion, Medicine, Logic, Physics, Metaphysics, Astronomy and Geometry, which bring the student to perfection. They are all however to be founded on humility and solitary meditation. Learning combined with a devout life forms the truest worship of God. Only in this way man may hope to find the gate that leads to the society of the Creating Intellect. All this is only expressed in enigmas and in a corrupted tongue; the philosopher will however understand it. God, the Creator of the elements, is an absolute Unity which to deny means to deny His existence. *One* is indivisible, He is the *Prime Mover* and origin of all things. — After this follows an enumeration of philosophical and ritual topics connected in a Neo-Pythagorean style with the numbers *two* to *seven*, the importance of which last number is particularly made prominent in the concluding verses.

II. THE HEBREW TRANSLATION.

1. *The Translator*. The Hebrew translation of the *Sab'īniyya* was composed by *Solomon b. Immānuēl Dapiera*¹⁾, and is the only work of his known. With respect to his identity the only information we possess is that supplied

¹⁾ To be distinguished from the poet Sol. b. *Meschullam* Dapiera who lived somewhat later.

by his daughter's tutor who, in a note of sale in a MS¹⁾ dated 1363, speaks of him as deceased. Although his death could only have taken place a short time before, we may considerably antedate the period of the author of the Arabic original. For, from the introduction to the translation which I reproduce here in full, we may infer, that the translator was never in personal connection with the author, and it was only by chance that he undertook the translation of the poem. The introduction is as follows:

'Solomon b. Immānuēl of Piera²⁾ Lafta³⁾ says: This poem, in the Arabic original fell (by chance) into my hand⁴⁾, but it was full of mistakes on the part of the copyists who were neither sufficiently acquainted with the language nor its orthography. When, I however, saw its high tendency, I tried to correct and translate it into our holy language in its own poetic form. Now every connoisseur is well aware, how difficult it is to transcribe a philosophical composition into verse, without being forced by the exigencies of metre and rhyme, here to add, there to subtract trifles from the original. How much more

¹⁾ See p. 7 *rem.* 1.

²⁾ Cod. A. has פִּיבֵּא; a point over the word seems to denote that the copyist was not quite sure about the name or he meant to correct it on the margin, and forgot. For מִמְקוֹמִי cp. *HB. ibid.* and Zunz in Geigers *Jüd. Zeitschr.* VI, 192.

³⁾ A לִבְטָא with two points (:) over the ו and corrected on the margin in לִפְטָא. The above mentioned note in Cod. Mon 265 has לִפְטָא. Steinschneider *HB. ibid.* is right in rejecting the translation by 'speaker', or a derivation from 'lapis' (*SU ibid. rem.* 192). The word is evidently arabic, and the ל not only represents the article, but also a Hamza is omitted after it. This is very common in the Magbribine orthography (see *JRAS* 307). The word is in all probability to be read אֶלְחַפְטָא which means *a hollow backed, broad chested man.*

⁴⁾ בא לידי.

is this the case with a composition of some length, not to speak of a metrical translation into another language, even if the translator be a good scholar and a famous poet. What if he be deficient of all these qualities as I am? There occur in this poem, particularly in the last twenty verses, mysterious and abstruse things which the author, according to his own words, purposely rendered difficult. Therefore my friends who heard me sing it, *as in the night, when a holy solemnity is kept*¹⁾, urged me to explain the author's meaning as I understood it. I agreed to comply with their desire as briefly as possible according to my usual habit — but from God I pray help'.

It is obvious that Sol. Dapiera did not receive the original from the author, otherwise he would have expressed his satisfaction, and would certainly have asked the latter's explanation with respect to the 'last twenty difficult verses'. Apparently he knew nothing about the author at all; he simply gathered his name from the superscription in his copy, and either did not succeed, or did not care to learn more about him. This is in accordance with his uncritical method. Rather strange is his remark about his copy being rich in mistakes. I believe he saw the original in the same light as some modern scholars who treat it rather slightly owing to the supposed carelessness with which it is written. What appear as mistakes are only the characteristics of the vulgar orthography, sometimes also adapting themselves to the metre, which also in other cases have been taken for blunders by those who did not understand them.²⁾ The MSS of the oldest and best Jewish Arabic writings abound

¹⁾ Isaiah XXX, 29.

²⁾ See my remarks in *Rev Et J.* 50 p 260—3.

in vulgarisms of all kinds¹⁾, and editors as well as describers of MSS and critics have often charged the copyists with mistakes which in all probability were due to the author's way of writing. Although the original of our poem is not quite free from mistakes, the strange appearance of its orthography is not due to careless copying. There is a method in the 'mistakes' which should not be confounded with common blunders. On the contrary not only the forms, but also the vulgar words and constructions show their direct origin. It seems that the translator was not quite equal to his task. At this period the Arabic language in Spain had fallen into desuetude. The concluding verses in particular represent by no means the most embarrassing part of the poem, but for the real difficulties the translator offers rather limited assistance.

2. *The Translation* is styled *Bāttē Hannēfesh*²⁾ as indicated in a concluding remark, as well as in two verses attached to the Commentary. The translation closely follows the original as to strophe and rhyme but differs in the metre which is *one yāthēd four t'nū'ōth* in each verse. The versification is not very correct, as the translator indulged in all sorts of liberties. Altogether he betrays little skill in the treatment of the Hebrew language both in the text and the scholia. Although in his preface he pretends to have corrected the original text, the scholia offer no critical remarks on the same. In several cases however he furnishes material for corrections. As the translation often goes its own ways and the scholia form a commentary on this rather than on the original text, they sometimes contain ideas not expressed by the author.

In view of the translator's prefatory apology it is

¹⁾ See the notes in *G* in many places; cp. also *LA* Introduction p. XIV sqq.

²⁾ Isaiah III, 20.

not surprising to find that his *bait*s often do not correspond with those of the original. The discrepancies of the numbers are however as completely as possible marked in my translation

Of works of other authors the scholia once quote Ibn Roshd's Commentary on Aristotle's Physics ¹⁾ and perhaps the latter's Poetic ²⁾. The citation of the *Guide* has already been referred to above. Ibn Sīnā is mentioned *b.* 26.

III. THE MSS.

1. *The Original.* The Arabic text of the *Sab'iniyya* is taken from the unique Cod. Bodl. Hunt. Don. 7 (see Neubauer's Catalogue Nr. 2095⁴) in 4° fol. 309vo — 310vo. It is written in a distinct Maghribine cursive and in rather large letters. Each *bait* forms a line. Unfortunately it is not dated, but it does not seem to be later than the XVth century. A careful examination will show that it is by no means so carelessly written as Steinschneider and Neubauer allege. The copyist corrected his errors in various places by striking out or dotting false words and letters. V. 56³, is a dittography of 55³, but this *bait* is fortunately preserved in Cod. Paris referred to above³). This dittography is however instructive for the (author's or) copyist's orthography with respect to the treating of Hamza at the beginning of a word (see the textnote).

As to the grammatical and lexicographical peculiarities the following is to be observed.

A. Orthography.

1. &, ʾ, ʾ are added to mark the vowels *a u i* e. g.

¹⁾ *b.* 2. cp. *SU ibid. rem.* 193.

²⁾ *b.* 28.

³⁾ See p. 5.

- a. 50² בסאטא, 40¹ פאחבאע, 6⁴ קאומה, 3³ אכאם.
- b. 61² חוגור, 13³ עליכום, 10¹ רוכבת, 3³ חגרהום.
- c. 16¹ פאני (*פֶּאֲנִי*), *ibid.* דהניך, 33⁴ צפיה, 3¹ אנתי.
2. א, י omitted e. g.
 - a. אלפעל (see also v. 2 and 3) 34¹ אלוהרה, 2² ואלסערה, 38² ופעל, 46³ etc.
 - b. 31² דארך, 24³ אשרך, (alif almaqsūra), 12⁴ אל, 24³, 33¹ אנתהת, (Hamza).
3. א of the article omitted בלסאבע 63¹; ל missing in אצפיה 60⁴.
4. א with Hamza omitted in אלדאן 39², אלעיאר 66²; Hamza dropped in ואכמל 55³ (*wakmal*).
5. א, ה, ו, י interchanged אלדניה 5², יחלו 6², עקלו 41³, אלכויך 57³; א and ה are *ad libitum* interchanged in the rhyme.
6. Hamza not only after י, but also after short *Kesra* is changed into ך under the influeme of the metrical accent e. g. אלבטיה 61⁴.
7. ך is generally undotted; wherever it is marked, it stands (with few exceptions) for ה e. g. 61³ דוראה, 60¹, 55¹ חרכה, 37⁴ נפעה, 33⁴ צפיה (cp. 1 c.), 70⁴ צוה. Rem.: ה for ך in 29¹ גהת, 50¹ וחרת.
8. Dentals interchanged e. g. 44⁴ סקט, 36³ אלרטב, 40³ בדראעה.
9. Sibilants and ך interchanged (I omitt instances for the common interchange of ט and צ) e. g. אכאם (cp. 1 a.), 44³ אערב, 48³ ואחר, 9² יסיר, 8³ אלשכאן, 3² אנפרו, 7³⁻⁴ חקיקה אן.
10. Nunation expressed by אן and written separately in חקיקה אן 7³⁻⁴.
11. As to the treatment of the syllable see p. 6 sq.

B. Morphology.

a. Verb.

1. Employment of the full form in the *jussive* of hollow

roots (see A. 1. b) e. g. לם נקול 69¹, לם נריר 74² (cp. *LA* p. XVI).

2. Neglect of Dual in רכבה 10¹.
3. Plural 1st pers. used instead of singular (for exx. see No. 1).
4. ך of the 2nd and 3^d person pluralis omitted exx. 13^{1,2} 70³.
5. לים (cp. D) not. conjugated but with *pron. person.* affixed ex. 7³.

b. Noun.

1. *Nisba*. The feminine termination *iyya* of the relative form is used in its widest sense and often merely for the sake of the rhyme. With a noun in plural (not permitted in classical Arabic) in מלאכהיא 23⁴ (*SG V* 116). The termination *āniyya*, apart from נפסאנייה 34⁴ and וחדאנייה 48⁴ which are frequent in other Jewith Arabic writing (cp. *IAU* 975 and Barth, *Nominalbildung* p. 368), in דוניניה 3⁴, 19⁴.

Rem: We ought to expect *dunyāwiyy* (*SG V* 120), but the ך is in both cases distinctly written.

2. The cases are note marked (exception מהצא 50², cp. A. 1. c).
3. Accusativ of Dual (and plur. san.) used for nominativ נועין 10¹ cp. 54¹.
4. Pron. suff. 3³ pers. masc. sing. הו or ו e. g. רבהו (genet.) 48³, ענרו 53²; omitted after ה in וגה 4³.
5. Pron. demonstr. הוה, הו and וי promiscuously used for both genders and numbers exx. 14³ 19^{2,4} 20² 24¹ 33¹ 35² 69¹ etc.; 36³ with dual.

C. *Syntax*.

1. The conjunctive particle ׀ omitted ex. 18², 44² 48¹ (*SG V* 349).
2. The adjective qualifying a dual noun takes femin. sing. form ex. 10¹ (*SG V* 275 sq).

3. Constructions with the accusative, even in those cases retained in Vulgar Arabic (*SG V* 173 sq. 325 sq.) are obsolete. (but see B b. 2).
4. In some cases of *status constr.* the *Mudhāf* has the article ex. 2¹ 25¹ 28² 69³ (*IAU* 921).
5. The numeral אַתְּנִין with its noun in sing. fem. 10¹ 54⁴.
6. In the apodosis of conditional sentences the particle $\bar{\text{ע}}$ is omitted where it should be expected ex. 18⁴ 23²; 52^{1 1)} although the *Mubtadā* is omitted (Trumpp p. 412). As to 56¹ cp. Tr. 440 and 443.
7. $\bar{\text{ע}}$ omitted in the apodosis after אַמַּא 26² (see *JQR* XV. p. 128 l. 1.)

D. Lexicography.

אֲנִכְאֵן = אֵן if (*JQR* p. 129 XXII⁴).

אש (איש) what.

באש 10⁴ in order to.

בַּחֲרָאן pl. בַּחֲרִין 64¹ crisis (*IAU* 936 *SU* 55).

דַּאב 71³ (*debā*) now, again.

טַאֲלַב 20¹ student, disciple.

לִים = לַא 20¹ etc. (*IAU* 913, *LA* XVI.)

מַלַּא 42⁴ (*G* I, 379.)

סִיר 1³ course (*D.*)

סַלֹּם (pl. of סַלֶּם) pl. סַלְאִים 41¹ ladder (*D.*)

סַר pl. אַסְרַאֲר 10¹ metaphysical speculations (*IAU* 950, *G* I f. 4^r l. 8).

קַנַּאטַר 14². bridge (for sing.)

רַמּו 45² to speak allegorically (*IAU* 949, *DSU* 243.)

תַּאִי = חַתִּי (*HA.* 15²⁵ bis).

תַּאֲתִיר (n. a II of אַתֵּר) 63² hygienic influence (*IAU* 934).

¹⁾ See Trumpp, der Bedingungssatz im Arabischen SA. München p. 409.

2. *The Translation.* a. Cod. Montefiore (Halb.) 205³ in 8° fol. 55vo — 67vo, written in distinct Span.-rabb. cursive. The name of the copyist and the date are missing. Errata are corrected on the margin. The text of the poem is written in two lines and in larger characters than the scholia which follow each *bait*. For the other works contained in the MS., all of which are written by the same hand, see Halberstam's 'Catalog' p. 31 p. The table of contents is written twice and in different hands on the fly-leaf.

I call it Cod. A.

b. Cod. Monac. 57³ see Steinschneiders *Die hebrr. HSS* p. 25.

I call it Cod. B.

THE ARABIC TEXT.

אלסבעינייא

ללחכים אלאנל אבו עמראן מוסי בן טובי אלאסראילי רחמה אללה.

ישתגל באלעלם לא גייר	מן אראד אלסעד ואלכיר
ללחיא אלאבדיא	בה יצל אן גד פי אלסיר
ואלסעדה הנהא תולחק	אלדי הו אלכאיר מן אלחק
קבל אן תסבק אלמניה	פלא תתונא ואסבק
אנפרו ען גמהור אלנאם	אנכאן אנתי עאלי אלנאם
גיר פי אלאשיא אלדוניניה	אן לים תגדהום אכאם
קלבה באלשהואת מטבוק	כל אחד מגמור ומגרוק
קד עמאו שרעא סויא	ובאב אלכיר פי וגה מגלוק
ירי די אלדניה אלחקירה	מן פתח עין בצרה
גמטא קט וקילו סייא	תם מדתהא קצירה

2. 1 *r.* אלכיר ep. 8² and p. 15 C 4. 2 *r.* ואלסע[א]רה — *ib. prob.* הנהא *T* בזה.

3. 1 אנכאן see p. 15 *D* — *ib.* אנתי *ëntē* ep. *ŶQR* 125 v. III ³.

2 *r.* אנפרג (VII not used). 3 *r.* אכאם. 4 *r.* אלדניאנייה (ep. p. 14 B. b. 1.)

4. 3 *r.* וגה. 4 *prob.* עמו שרעה סויא with preposition omitted ep. 29 ⁴.

5. 1 *r.* בצ[י]רה 2 די ep. p. 15 B. b. 5 — *ib. r.* אלדניא. 4 *r.* נמצה קט
וקלה [א] סייא

ולא אחאד יחלו באטיל	ציעוא אלעמר באטל
אמא קאומה גאהליא	אמא מעטר אמא גאפל
בכאל לים לה חקיקה	בדלו אלערוה אלוותיקא
אד ושכאו פי אלקציא	אן ליסהום עלי ותיקא
הו באן כאיר אלאנסאן	ברהאן אלדליל יא אכואן
לו חכם הדא אלעטיא	הו אלעקל ואלאשכאן
ויסיר באלפעל עאקל	אדא כאן עאלם ועאמל
ללעקול אלעלוויא	קד אכמל וצאר מוצול
תרכיבה מסתקימה	10 רוכבת נועין קסימה
וגאת צורה סורייה	מן מלאך ומן בהימה
צאיר מן שאר פיפהם	פבנור אלעקל יעלם
אדא מאל ללכהימא	פאי אצלם מנה אצלם
דנסת נפסה נפיסה	שהותהם אלכסיסה
רדוהא אל אללה זכייה	טהורהא מן דניסה
תם תסתגרקו פי אלנום	פי אלשמום תגלו יא קום
או אגדה מן די אלקרייה	ואלרחיל עליכום אליום

-
6. 2 *r.* אחד יחלה. 3 *O* מעטר with point over the *ו*, *r.* מְעֵטֵר. 4 *r.* קומה.
7. 1 *r.* בדלו. 2 חקיקה אן = חקיקה with nunation cp. *p.* 13, and *HA* 17²⁰. 3 ליסהום cp. *p.* 14.
8. 3 *r.* אלאזבאן. 4 הדא cp. 5² and *LA* *p.* XVII.
9. 2 *r.* ויציר — *ib.* *O* עאקל (*ק* to be struck out).
10. 1 קסימה for dual cp. *p.* 14.
11. 2 *r.* שר. 3 *r.* אטלם.
12. 3 *O.* טהורהא (corrected from וטהורה which is struck out) *prob.* טְהוּרָהא — *ib.* *r.* דַּנְסָה. 4 *r.* אלי.
13. 1 *prob.* תגלו פי אלשמום cp. *T* and *Sch.* 4 *r.* גדוא.

ולא יכטר לה בכאטר	כיף יטון מן הו באטר
יעברוהא אלנאם סוייא	אן הדא אלדונייא קנאטר
ואבתגי אלפז ואלסלאמא	15 פאנתבה מן די אלנומא
חית לא תנפע רדייה	כדא אלקדר הי אלנדאמה
מן מלאבם או מבאני	לא יהוא לכום מא הו פאני
עאן סעדה סרמדיה	חמק ענדי הו אלתואני
באלעלום ואלפצאיל	פאכתסבו חסן אלשמאיל
פי וגדכום אלמשייה	בה יצה אלקצר כאמל
ובהדא תרגו תלוקה	הדא הו מענא רצו אללה
קד גנא עטם גנייא	מן יכייב קצר מוילאה
ואתרכו הדא אלזכארף	פאגתהדו פי אלמעארף
די אללאמור אלדונייניא	פען אלחק הי צוארף
ולא ירצא די אלמטאלב	20 לים טאלב באלדוניא טאלב
עלי נפסא שהואנייא	עקל אהל אלעלם גאלב
ולא לדא אלא לדאת	פלא שרף גיר שרף אלדאת
וסואהא ערצייה	אלעלום לדתהא באלדאת
ואלדי יערף לא יכשף	אלדי ידוק פיערף
כיף יבון פי אלזכרייא	ואלגהל פי אלדוניא ינתלף

15. 3 *prob.* ^פהדא.

16. 1 *prob.* ^פיהאו. 4 cp. 2².

18. 2 *r.* תלקאזה.

19. 2 *cp.* הדא 8⁴. 4 *cp.* אלדונייניא 3⁴.

20. 4 *r.* נפס (*něfsě*), the syllable being required by the metre.

21. 2 *r.* לדֶּה. 3 *r.* לא לדֶּה.

22. 3 *r.* ואלג[א]הל.

קד נגא מן חכם מערום	מן הצל לה אלעלם מעלום
חצרה אלמלאכתייא	פאלעלום מדראג ללסלום
יחתאג אלי ביאן ליפהם	קד תקול דא אלעלם מפהם
באי אלעלום תשיר עלייא	אשרך אל אסם אואהם
בה אצל פי אעתקאד אלאנסאן	25 אדרי אלעלום אלאדיאן
מרכב אלאסם אלחצייה	תם עלם אלטב ללאבדן
עלם אלטביעה אכמל	אמא עלי אלקצד אלאול
ומן אגלה הי אלבקייה	ומן בעדה פהו אפצל
קאנון אלברהאן מפאצל	בעד מנטרך אן מחצל
ללעלום אלנטרייה	בשרוטה אנת מאהל
אנת עלי אלעלם אלמקדאר	ובעלם אלהאיה קאדר
מן אלאגראם אלעלויא	וחרבה אלדרארי
פי אלתעלים כלהא אשמאל	ועלי גהת אלאפצל
מא עמא אנאהא לים צרוריא	בהא אלאנסאן אכמל
להא אנואע ותצארף	30 סבעה אננאם אלמערף
לך אסתעד הנייה	אדא כונת בהא עארף
ואלכשוע אן כאנת דארך	ראם עלומך תלקא בארך
אן ראי כלקך זכייה	פהו ירצאך ויהדאך

23. 3 סלום for *sing.* סלם cp. p. 15.

24. 3 r. אש[י]רך אלי r. — ib. r. אואהם.

25. 1 r. אדר — ib. אלעלום with art. cp. p. 15. 3 r. ללאבד[א]ן. 4 r. אלאס[א]ן.

27. 2 r. מפצל.

28. 1 r. אלהיאה. 3 r. וחרב[א]ת.

29. 2 r. אשמל. 4 r. אנאהא.

30. 1 r. אלמע[א]רף.

31. 1 r. באריך. 4 r. ויהדיך (*weyahdēk*).

ואן פיה ואחדה כפייה	לא תטון אן אלעאלם גאיה
עקלך אלסודויה	ואמא תצקל באלדראיה
אנווי ואיאך תרי חד	פאדא אנתהת לדא אלהד
דהניך אן צפיה אלנייה	ואנפרד ללפכרה וחד
הו אלתקרב ואלעבדה	באלעלום ומאע אלוהדה
לדלאיל נפסאנייה	חוב האדי אלדונייה שהדא
דא אלעלום בלהא ותשמל	35 קד תקול מתי נחצל
ואנפרז ען אלרעייה	אבדא ואגתהד לא תכסל
ואבתדא מן אלגהל ואלשין	וארתקי דרגה או אהנין
הי אלרטב גיר מסתויה	פפי אוסט דא אלנקצין
פיכון שקאך או סעודך	ובחסב קורבך או בעדך
אן נפעה פיד אלוצליה	קד נצחד מא יודך
באב וצל אלעקל אלפעל	ואללה יפתח לך פי הדא אלחאל
וצלא הי אעטם עטייה	ויפידך גדוא ואפצל
ואהל אלדיאן ואלטואיף	הדא הו ראי אלפלאסף
אן יעאנד די אלקצייה	וחתי לים תגד מכאלף

32. 1 *r.* אלעלם *cp. p.* 13. 2 *r.* כפ[א]ייה.

33. 1 *r.* אנתהית. 2 *r.* אנוו. 4 *r.* *děhněk* — *ib. r.* צפֿה *cp. p.* 13.

34. 1 *r.* ומע אלוה[א]דה. 2 *r.* ואלעב[א]דה. 3 *r.* חב הדא אלדניא שה[א]דה.

35. 1 דא *cp.* 8⁴ etc. 4 *r.* ואנפרד *cp.* 3².

36. 2 *r.* ואבתד. 3 *prob.* אלנכטין. 4 *r.* אלהב.

37. 3 *r.* מן (= מא) *cp.* למא for למן *HA p.* 196 and 14. 4 *r.* נפעה.

38. 2 *r.* אלפע[א]ל. 3 *r.* ואפצ[א]ל. 4 *r.* וצלה.

39. 2 *r.* אל[א]דיאן.

ואהתדי סמעה וטעה	40 פאתבאע ראי אלגמעה
אן יוצח לך כפייה	ואסאל אללה בדראעה
ללדי אנבסט ופהם	תאי דא אלהי אלהם
מן חכמה מענאויה	ועמלו דא אלנטם מחכם
ללעלום וללפצאיל	פתשוק כל עקאל
צונוהא מלא כוניה	ואדא סמעהא גאהל
ואלעסל קד יבגץ אלנסאן	פלא תגדו אלטפל סמאן
יכרה אלשמם אלמציה	ומריץ אלעיין אחיאן
לם נריר נקולוה מערב	הדא הו לפט מוקארב
סקת אלאלפאט חוליה	חרצי אן יגיכם אעדב
באלבאב אלעלם מרמוז	45 רב נסיק כלאמי מלגוז
באלעלום אלפלספיה	מן פהמה פהו מפרוז
מן הו מבדא ללאויל	תדרי אש תגיב אלסאיל
ללבסאיט אלקציה	ובסיט אלדאת ופעל
פאלוגוד לא גיר ואחד	אלסמא היא שכץ ואחד
הי נתיגה אלקציה	פאדא אללה ואחד
ופהם אש יענא בואחד	מן אראד יכון מוחד
מן גהל אלוחדאנייה	ללוגוד רבהו ואחד

40. 1 *r.* פאתבאע — *ib.* *r.* אלגמ[א]עה. 2 *r.* וט[א]עה. 3 *r.* בצראעה.

41. 1 *r.* חתי אדא; *for* תא *cp. p.* 15. 3 *r.* ועמלה.

4 *r.* מענויה.

42. 1 *r. prob.* עאקל. 4 *prob.* טנהא — *ib.* מלא *cp. p.* 16.

43. *prob. aram.* תומור נסים (*Levy, Trg. W. II, 116*) חולה *T*.

44. 2 *cp. p.* 14 B. a. 3 and C. 1. 3 *prob.* אעגב. 4 *r.* סקט.

46. 2 *r.* אלואן[א]יל. 3 *r.* וב[א]סט אלדאת ופ[א]על.

48. 3 *r.* רבה גאחד.

קאלוא דין משהר ואחר	עאן סלב אלכֶּתרה ואחר
אמא הו דו כמייה	מא אנקסם פלים ואחר
מחצא אלבסאטה כאצה	50 וחדת ממא לא תחצא
בשרוט אלסבביה	והו אלסבב אלאקצי
והו גאיֶה כל גאיֶה	פהו ללצואר נהאיֶה
אבדיה סרמדייה	לה עלי אלאפעל ולאיֶה
ואלמחרך מתחרך	מא תחרך עאן מחרך
דין אלחרכה אנפעלייה	ואנתהי אלשיי מחרך
כל מוגוד ענדו באדי	פהו מבדא ללמבאדי
תרתקי ללאזלייה	בתסלסל מתבאדי
פי אלוגוד לא בִּד מן אתנין	ואלמבאדי אלעאמֶה אתנין
תם אתנין כארגיה	פפי דאת אלגסם אתנין
ללמבאדי אלחלאתה	55 חרכֶּה אלאיֶן תלאתה
והי תמה אוליה	ואבמל אלעדאד תלתה
אסלבוא ענה תלאתה	מן תעלי ען תלאתה
ללא יגלט פי אלקציה	מנהא יתקדם תלאתה
תפתרק מנה ותגמע	תם מבדא יהוי ארבע
ואלפרק הו אלמניה	כל אלאכוין בה תחוע

49. 1 *r.* ען. 2 *prob.* משאר *T* ורמוז.

50. 1 *r.* וחדֶה — *ib.* *r.* תחצא. 2 *r.* אלבסטה. 3 *r.* אלאקצי.

51. *r.* ללצוֹר. 3 *r.* אלאפעל[א]ל.

52. 1 *r.* ען.

53. 3 *r.* מתבדִי.

55. 1 *r.* ת[א]מֶה. 4 *r.* חרכ[א]ת.

56. 1 *r.* תע[א]לי. 3 Cod. Paris; *O* Dittogr of 55³ ואבמל אלעדאד תלאתה.

57. 3 *r.* אלאכוֹן — *ib.* תחוע for Vth conj.

קד נטרתה באנתהדי	כמם הי כל אלמבאדי
באלטרוק אלמנטקיה	ועלי אלברהאן עמאדי
לגה סת אואי	כל מתחרך הו מאיל
ואלעלו לה לאוליא	כל מבדה לה מקאבל
ליס תוגד לגיר בתה	60 חרכה אלחי סתה
הי ללאנצאם אצפיה	זוג לנבאת וסתה
תוגוד אלדרארי סבעה	פאדא אנתהית לסבעה
אלסריעה ואלבטיה	ואפלכהא דוראה סבעה
ואלמעדאן קאלו סבעה	ואלאקלים איצא סבעה
פי אלאמור אלטבעיה	מנתהי אלמבאדי סבעה
תאתירה משהור ושאי	ואלקמר כל סאבע
ואלעלום אלנגומיה	קד תביין פי אלטבאיע
לא טביב פי דא מנאזע	אלבחארין פי אראסאבע
לה עלי אלאשיא מזיה	פבחאק כל סאבע
ויפצל אלשהאר סבעה	65 מנהא חפט יום סבעה
מן דיין או עבודיה	ואלאסיר יכרג פי סבעה

58. 2 *r.* באנתה[א]די.

59. 2. *prob.* לגה *l* לצד; a syllable is required by the metre. 3 *r.* מבדא.

60. 1 *r.* חרכ[א]ת. 2 after ליס *O* has an indistinct תד which evidently is faulty. 4 *r.* אלצפיה.

61. 3 *r.* ואפל[א]כהא — *ib.* *r.* דוראת. 4 for אלבטיה.

62. 1 *r.* ואלאק[א]לים. 2 *r.* ואלמעאדן.

64. 1 for אלאסאביע. 3 *r.* פבחק.

65. 1 for סבת. 2 אלשהר (*aššēher*).

איאם אלעיארדי סבעה	בינהא סבעה פי סבעה
וכבאש אלחאג סבעה	כאם פצילה די אלכמיה
וארסטו יקול ואצע	אפצל אלדין ואלשראיע
אן יכון אלטבע תאבע	פי אלאצול אלנאמוסיה
פאנתהג מן די אלקציה	אן דין לה אלמזיה
מן פראיץ אלאהיא	פלספיה עמליא
לם נקול גזאף די אלאביאת	מן בראהין הי ואיאת
מן אלבאב אלעלם קד גאת	במסאיל כפיה
70 פלקד אן אסראר	ברהנת פי עדה אספאר
יפהמוהא אפראד ואבראר	צוה אללה פי אלבדיה
כידהא מן סבעה וסבעה	עלי סבעה תם סבעה
תם זידהא דאב סבעה	כאש תסמי סבעניה
כמלת אלסבעניה ואלחמד ללאלה.	

66. 1 r. אלאעיארדי. 3 for אלחאג.

70. 4 r. צות — *ib.* r. אלבדיה.

71. 2 r. זידהא. 4 r. סבעניה *cp.* p. 6.

THE HEBREW TEXT.

לבן עמנואל	שלמה שירים אל
להעתיקם הואל	ופרשם נשקעים
מצאם בערבי	ומשה בן טובי
יהודי מערבי ¹⁾	להקהילם הנעים
בבן עמרם מהר	אל ניב אל ונהר
עלה אלי ההר	ואספה לי שבעים

אמר שלמה בן החכם ר' עמנואל ממקומי דפירא²⁾ (לאפטא³⁾)
השירה הזאת הגיע לידי בלשון הערב והיא מלאה טעיות מצד
הסופרים הבלתי בקיאים בלשון ובדיוק בתיבתו⁴⁾ ובראותי מעלת
הגדול⁵⁾ אשר כוון החכם המחבר אותה לכלול בדברים כפי ידי
תקנתיה והעתקתיה⁶⁾ ללשוננו הקדושה בשיר כאשר היתה באמנה
אתו⁷⁾ בלשון ערב וידוע לכל מבין שאי אפשר לשום מחבר דבר
ומדבר חכמה בשיר שקול שלא ילחצו המשקל או החרון להוסיף
או לגרוע מעט מן המכוון כ"ש בהיות הדברים ארוכים על אחת
כמה וכמה כשיהיה השיר נעתק בלשון אחרת בשיר שקול ג"כ
ואעפ"י שיהיה המעתיק חכם ומשורר ומפורסם ומה בהיותו נעור
מכל כמוני היום מצורף לזה כי באו בשירה הזאת דברים סתומים
וחתומים ובפרט בכמו עשרים בתים מהם מהאחרונים ועשה זה
מחברם בכוונת מכוון כמו שגלה דעתו שם על כן עיררוני אחי ורעי

¹⁾ יהודה מערבא B.

²⁾ פיבא A.

³⁾ לפאטא *corr.* לבטא A.

⁴⁾ נתיבתו B.

⁵⁾ הדבר הגדול B.

⁶⁾ תקנתיו והעתקתיו מלשון ערבי B.

⁷⁾ Esth. II, 20.

אשר שמעו אותי שר השיר הזה כשיר ליל התקדש חג¹) שאפרש
אותו כפי כוונתי בכוונת המשורר הראשון והודיתי למלאות את רצונם
אבל שאבחר בזה תכלית הקצור כי כן דרכי בכל ענייני דברי
ומאלהי אשאל העזר יתרומם על כל ברכה ותהלה.

1 אשר יבחר בטוב בעץ חכמה יחטוב
ויבא גן רטוב וחיים מתמידים.

בבית הזה לקח המשורר דרך התורה באמרה ראה נתתי לפניך
[היום] את החיים ואת הטוב²) כלומ' שהחיים הנצחיים נמשכים אל בחירת
הטוב וההפך להפך כי כמו שהמזון חיי הנפש החמרית להשאירה
בגוף הניזון הזמן הקצוב לכל אחד ואחד מהם כפי מה שהוא בן
החכמה והדברים השכליים חיי הנפש המשכלת בכל אחד ואחד
מאישי מין האדם שהוציא³) מה שבכה אל הפועל עד שישוב השכל
המדובק בהבנה שכל הפועל⁴) הבלתי מדובק בה ושבה אל אביה
מלחם אביה תאכל⁵) לעדי עד משפע נצחיות המשפיע הראשון
יתעלה ויתרומם.

2 נתיב טוב הצלחה⁶) בזה יושג לקחה
בלי עצלה לקחה בטרם בא סופדים.

החכם ב"ר בפרשו דברי ארסטו בשמע הטבעי אמ' בתחלת
פרק ז'⁷) ורצה בדברים המלאכות העיוניות ואמנם קראם דרכים
לפי שהמעין בהם ילך מדברים מוגבלים אל דברים מוגבלים עכ"ל
וכבר ידעת שנת"ב אורה ודרך הם מהשמות נרדפים והטובה
שבהצלחות הלא היא ידועה אל המפורסם בחכמה ואם אין לקח

¹) A החג (Is. XXX, 29).

²) Deut. XXX, 15.

³) הוציא B.

⁴) בפעל B.

⁵) Lev. XXII, 13.

⁶) AB ההצלחה, but the metre requires the omission of the article.

⁷) A הפרק.

ההצלחה ההיא מושג בעולם הזה לא יושג¹⁾ על כן זרזנו שנקח
הלכה ההוא בלי עצלה בטרם בא ההעדר לפי שבזה שלמות
ההצלחות²⁾ המעשה ובבא השכר.

3 יקר רוח העל וסור מעם ימעל
ואין לו בין רק על דברים נפסדים.

אמר אתה הרוצה והחפץ ללין ביקר וזה שלים נפשך הסתלק
מחברת הפושעים בנפשותם אשר אין להם תבונה רק בדברים
הנפסדים פן תדבק רעתם³⁾ כמותם ותמות מיתת עולמית כמותם.

4 שמו ארץ מגר לתאוותיו נסגר
ודל תום לו⁴⁾ נסגר כאיש רודף קדים.

שם כלום שם אנושיותו הפיל לארץ מי שדבריותיו נמשלו
מתאוותיו ר"ל שתאוותיו מושלות עליו ונמשבתי לזה הפי' לפירושי
אדם ביקר בל ילין⁵⁾ שהוא אצלי האדם אינו נמשך אחרי הברלו
העצמי שהוא יקרו אבל הוא נמשל מתאוותיו בדמיונות הוא כבהמות
הנברות ר"ל שהוא מאין השארות בהם ויהיה נדמה⁶⁾ כמו נדמתה
אשקלון⁷⁾. נדמה כל עם כנען⁸⁾ ודל תום לו נסגר כלום שדלת
התמימות והשלמות נסגר לפניו אחרי היותו בתבונה זו שהוא
רודף קדים.

5 לבבך תן אין חנותך זה אין
כמו הרף עין אנחנו פה עומדים

עצה טובה קא משמע לן במה נהיה ניצולים מההמסר אל
התאוות הממיתות ואמ' שים דעתך אנה חנותך הארוך כי זה הקצר

1) B יושג בבא.

2) B missing.

3) A דעותם.

4) A לא.

5) Ps. XLIX, 13.

6) A נדמו.

7) Jer. XLVII, 5.

8) Zef. I, 11.

הוא אין באסע¹⁾ כלומ' הנות העולם הזה והוא כמו שאמר כי כמו הרף עין מה שאנחנו עומדים פה בערך לבא ואלו נחיה אלף שנים פעמים.

6 מכלה ריק ימיו כסיל או מעלומיו
ומוכרה משמיו וכתות המורדים

הודיע שאלו המינים מהאנשים מכלים ימיהם לריק ולבטלה והם הכסיל שהוא אם על דרך העדר ואם על דרך קנין והנער מצד נערותו לפי שעיר פרא אדם יולד ואם לא ילמדוה מוריו הוא כעגל לא לומד ומוכרה משמיו כגון הנולד עור או אלם או חרש או הוכה במכאוב על משכבו שנים רבות ומה יעשה בן זה וכתות המורדים הם שיודעים רבונם ומתכוונים למרוד בו וזה מומם מומים רבים אין ראוי להאריך בהכירתם.²⁾

7 המירם עד ישכון בדמיון לא יסכון
באמרם לא נכון אשר אין בו עדים

זה נקשר עם כתות המורדים האמור למעלה לפי שהם ממירים שוכן עד ויושב קדם אשר נודעה אמתתו בהפלגת טוב הציור השכלי המשיג הדברים הכוללים³⁾ לא בשביל דמיון גמור המשיג החלקים לבד הנמסרים אליו מהחוש וזה בלתי מועיל כי טובות העולם הזה כן הם וכל זה הם עושים באמרם שאיננו אמת לבד מה שמושג בחוש ומכוון באמרם לא נכון אשר אין בו עדים והעולה מפי הבית הזה נמשך לאמרו ועמי המיר כבודו בל[ו]א יועיל⁴⁾ ולזה היה אחד מיסודי תורתנו הטובים להאמין בגמול אחר ההעדר שהיא ההשאות הנמשך לשלמות יציאת שכלנו מן הכה אל הפועל וההפך בהפך ודעהו וזאת תשובתם.

¹⁾ ? נאסע B

²⁾ בזכותם B

³⁾ הנכללים B

⁴⁾ Jer. II, 11.

8 במופת¹) תן להם כבודם שכליהם
ואם לא במה הם בסוגם נכבדים.

זו תשובת האומר על הנאמ' למעלה בחיי השלמים שאין נכון
מה שאין עליו עדים וזה להראות להם שכבודם אפי' בעולם הזה הוא
הבדלם המבדיל אותם משאר ב"ח שהוא השכל ואם אינם מודים בזה
בשביל שאינם מבינים יגידו במה הם נכבדים ר"ל משאר ב"ח עד
שיותן להם²) שכר משישת ימי בראשית עליהם נאמר רדו בדגת הים³)
ואמ' בסוגם נכבדים כי סוג גדר האדם הוא החי ואחר שהוא כן
יש לו להמשך אחרי כבודו הוא השכל להאיר פניו אליו ויהנה מזיו
המוניו לו בעולם שכלו ארוך.

9 נבון דעת פועלו בפועל שב שכלו
בשלם לקה לו זכול אל לזכרים.

באלו אמר על כן מי שהוא נבון דעת יעשה בדעת ופעלת הדעת
שישיב שכלו אשר בכה בפעל כמו שאמרנו למעלה עד שיהיו מעשיו
נמשכים אחר שכלו ואז יהיה בשלם⁴) סכו ומעונתו בשלם של מעלה
והוא אמרו בשלם לקה לו זכול אל לזכרים ולבאר יותר מה שאמר
שכבר דבר עד עתה אמר רצון אל וכו'.

10 רצון אל באדמה בצורה נחתמה
במל[א]ך ובהמה והיו לאחריים.

אמ' שהש' רצה שיהיה לו מנהיג מושל בכל אשר עליה ושיהיה
המושל ההוא מורכב משני הפכים והם שכל בלתי תאווה גופנית בלי
שכל ובהמה וזהו אמרו ית' נעשה אדם בצלמנו⁵) ולהיות האחד מב
ההפכים השותפים בה זו והוא הצורה הנבחר והמקורב אצל האמת
והפכו והוא החומר מתיעד ומרוחק אליו אמר בגן עדן נושע וכו'.

¹) B כמופת.

²) B שיתנם.

³) Gen. I, 28.

⁴) Ps. LXXVI, 3; B בירושלים.

⁵) Gen. I, 26.

11 בִּגְן עֵדֶן נוֹשַׁע בָּאוֹר שָׁכְלוּ יֵשַׁע
וְאוֹי לוֹ לְרָשָׁע אֲשֶׁר יֵט לְפִרְדִּים.

אמר האיש הפונה באור שכלו להשיבו במשכנו¹⁾ הוא הרוצה בקיום ועל כן הוא נושע בגן עדן הוא עולם הנפשות הטהורות שזהו הנרצה והוא ההשאות הנצחיים והנוטה אחר בהמותו שהוא כסוס כפרד אין הבין²⁾ נקרא רשע ואוי לר' כי ימות ואבד שמו וכל זה בא להזהיר³⁾ ואמר.

12 יְדֵי תְאוּה נִהִיָּה סְחֵי שְׁמוּ הִיָּה
הַשִּׁיבוּהָ אֶל יָהּ טְהוּרָה עֵת דּוֹדִים.

קרא התאוות תאוה נהיה תערב⁴⁾ לנפש שר'ל לנפש הבהמות ואמ' שאתן התאוות משימות נפש האדם סחי ומאום וקרא הנפש הזכה חיה כמו שאמ' וחיתו באור תהיה⁵⁾ ונקרא כן לפי שהיא חיה לעולם אם זכתה והזהיר האדם שיודרו⁶⁾ להשיבה אל השם טהורה עת דודים שהוא רמוז אל הדבוק ובא ללמד איך יהיה זה ואמר.

13 עָלוּ מַחֲמַת בְּשִׁנָּה וְעוּרוּ מִשִּׁנָּה
רְאוּ הַיּוֹם הַנֶּה וּמַחֲרָ לְכַדּוֹרִים.⁷⁾

כלומר הסתלקו מארסיות רשת העולם שהם התאוות הגשמיות והתעוררו מהשתקע ר"ל בארסיות ההוא וקרא ההשתקעות הזה שינה לא שהשינה ההיא הוא אחת משישים במיתה אלא הוא הוא עצמה ושלא להשתקע בשינה אלא רק לקחת ההנאה לקיום הגוף.

14 מִהוֹלֵל כָּל גִּבּוֹר בַּעוֹלָם זֶה סוֹבֵר
כִּגְשֶׁר בּוֹ עוֹבֵר קָהֵל עִם וַיַּחֲדִים.

¹⁾ B במשפט.

²⁾ Ps. XXXII, 9.

³⁾ B להזכיר.

⁴⁾ Prov. XIII, 19.

⁵⁾ r. תראה, Job XXXIII, 28.

⁶⁾ B שיודמנו לה.

⁷⁾ Job XLI, 11. לבידורים [Job. XV, 24, or] prob. לנקדים B.

ר"ל שישים כל עשתנותיו ומחשבותיו וזממיו שהעולם הזה הוא כגשר שאינו עשוי רק לעבור בו אל המקום הנחפץ והנרצה וכדי שלא יטבע העובר בין מצולת המים שהגשר יבנה עליו בעברו בם וכל זה מורה שאינו נעשה להתהלל עריו גם בא לרמוז במעיקים המזדמנים לפעמים אל העובר והן פן מדי עברו בו יהיו לפניו בהמות טעונות ולא יוכל לעבור וירצה לחזור לאחוריו ואולי יפגעוהו הפוגעים ההם בעצמם או כיוצא בהם במרכבה מרוקדה וסים דוהר לא יוכלו הרוכבים לעברם אפי'¹) אם ירצו והוא במבוכה הסכנה שמא יפול מעליו וימות ולרמוז אל המעתיקים האלו כמו אל משל הגשר שישים האדם השתדלותו באיזו סבה²) שינצל מכל פגע חייו הנצחיים אשר סבת הפגעים ההם הם השתקעו בתאוות הגשמיות כמו שבארנו למעלה.

15 נשה תבל בזכור קנות³) ואל תמכור
התוך עמק עכור לעצת⁴) נוסדים.

זרו האדם שני ענינים הפכיים בנושא אחד ובזמן אחד והם שישכח הכלה והבלה שהוא עולם ההווייה וההפסד כדי לזכור קנין האמת העומדת לעד לעולם ואל ימכור הקנין בנפסד פן יקרא סוחר סכל וטפש והודיעו שאחרי היותו בשאול שהוא הולך שמה לא תועיל לו החכם ולא ימצא שם יועץ יציל מאשר כבר עשוהו.

16 וסור מנבאשים בבתים ולבושים
אשר כלם מוקשים להצלחת עובדים.

אמ' המפרש זה מבואר בעצמו הסירו הבגדים הצואים מעליו⁵) וכן והטהרו והחליפו שמלותיכם⁶) עם שזה נקשר עם מאמר ז"ל אלמלא

¹) בי B.

²) בזה A.

³) קנות בן (בן ?) אל B.

⁴) בעצת B.

⁵) Zech. III, 4.

⁶) Gen. XXXV, 2.

יצר הרע לא יבנה אדם בית¹⁾ וכן אמר הפילסוף לולא המשוגעים היה העולם חרב ודי בזה.

17 אבל בלבוש מדות בחכמות ובמדות
מאד שלמו אודות מציאות החסידים.

אמ' שכל המלבושים שראוי לאדם ללבשם הם מעלות המדות ומעלות השכליות וכן הוא לפי דעתי על דרך האמת עם עמידת הדבר בפשוט ולבשו בגדים אחרים ולא יקדשו²⁾ וכו' וכן וילבישוהו בגדים³⁾ אחרי הסיר הצואים ומדות מלבושים מן ומרו בד⁴⁾ ומדיו קרועים⁵⁾ על פי מדותיו.⁶⁾

18 לך קרוב האל בעת תחפוץ את אל
וקרבתו שואל הפציו נחמדים.

כבר ידעת כי האחד הגמור ית' לא יקרב לדבר ולא דבר מהדברים יקרב אליו ואין הפרש בזה בין היות האיש במרכו הארץ או בעליון שבגלגל התשיעי אם היה אפשר וזה כי מה שאיננו גוף ולא כח בגוף איננו במקום אבל הנרצה לו והקרוב אותו הוא מה שידעוהו כפי האפשר וכפי שעור הידיעה הרצון וההפך בהפך על כן אמ' בעת תחפוץ את אל ר"ל השלמות הנזכר למען כי מי שרוצה להתקרב אליו קרבת מעלה ראוי לו כל הפציו וענייניו נחמדים באמרו והנה איש חמודות ודעהו.

19 משוך מעיין בנות והנה דמיונות
אשר מאמת שונות ומהלימודים.

20 מאם תאות עולם געלם⁷⁾ איש נשלם
וחכמי לב משלם בתאוות סודים.⁸⁾

¹⁾ Brēšith r. Ch. 9.

²⁾ Ezek. XLIV, 19.

³⁾ Zech. III, 5.

⁴⁾ Lev. VI, 3. מדו בד

⁵⁾ 1 Sam. IV, 12.

⁶⁾ Ps. CXXXIII, 2.

⁷⁾ גאלם B.

⁸⁾ הודים B.

21 קנה הוד תעצומות ותענוגות חכמות
אשר הם קיימות וכל בלתן אובדים.

מפני שטבע הדברים החמריים למשוך האדם להתענג כפי דרכם ובהמשכה בהנהגתם ומצא הנאות יאותו לגוף מצד חמרו והאדם יראה לעינים צריך החכם היודע נפשו והנמשך אחר צורתו אשר בו נתעצם¹⁾ להטיב זולתו מהטוב אשר יחנן לו אלהיו ולהטיב הולכי ארחות עקלקלות אל הישרה והנכונה לברר ולהודיע האויל אשר דרכו ישר בעיניו פעמים רבות מבשלות דרכיו וסבת כשלותם ולאמת בדברים בירורים פעם אחר פעם במה יודע איפא יושר דרכו אשר אליה הישיר אולתו על כן הוצרך זה החכם לשנות ולכפול הדברים והעניינים ולהזהיר אזהרה על אזהרה כמו שעושה הרופא בראותו שתאוות החולה אל מה שינגדהו הרפואות אליו²⁾ ולזה בראותי שתי בתים אלו שומרים סדר אחד ואינם רק כפל דברים כבר נאמרו שמתים לאגודה אחת בפי' גם כי אין כל הדברים צריכים פי' ואמ' אשר מאמת שונות ומהלמודים כי תאוות העולם הזה אינו רק דמיון גמור וכזב הפך האמת ובנגד התורה³⁾ שהיא כנגד כולם והבית השני מבואר למה שאמרנו קנה הוד תעצומות וכו' אתה דע לך שהנפש גוף האדם שהיא צורתו אשר בו נתעצם היא משכן שכלינו הוא הנמשך אחר הדבר שהוא בנו עצם ובשכל יקנה האדם שלימות המידות ומתענג בשלימות החכמות והדבר הנמשך אחר העצם קיים מתמיד וכלו זולתו אלה וזה כונת המחבר בבנין הבית הזה ודעהו.

22 וטוב טועם שלם בשכלו יעלם
ולץ פה יכלם ומה⁴⁾ בעתידים.

וטוב טועם על דרך טוב טעם ודעת למדנו וכן טעמו וראו כי

¹⁾ A נתעצם הנוצה; a point over הנוצה indicates that it is to be struck, B הנוטא.

²⁾ B ברפאות חליו.

³⁾ B תלמוד התורה.

⁴⁾ B ומה הוא.

טוב יי¹⁾ ואמ' שהאיש השלם הטועם הטוב בחיך שכלו²⁾ ובחינתו הטובה מאין הרגש גופני בטעמה ההיא יעלים מה שמרגיש בחושיו הרוחניים וסוד יי ליריאו³⁾ אבל הלץ שהוא הפכו נכלם בעולם הזה ומכדימינהו⁴⁾ במעשיו ודבריו וכ"ש לעתיד לבא שהכל יוביל שי מן הבא בידו ר"ל ממה שהוציא מכחו אל הפועל ולו אין תשובה להביא.

23 מְתִים יודעי עולם בהעדר אין מגלם
והידיעה סולם לבית אל מעמדים.⁵⁾

אמ' שהאנשים יודעי עולם ומכיריו לא יחושו לדברים הבלים והאובדים להם תכניתם רק בידיעה להיות סולם לעלות אל בית אל אשר שם העמדה וההשאות להם.

24 ידיעת זאת תאמר תבארה לא תומר
בשם בלתי נגמר חצוב בה עמודים.

באלו אמ' ואם תאמר הידיעה הזאת אשר אתה אומר המביאה להצלחה זו באר לנו אותה בענין שלא נוכל לטעות בה ושנבא עם תבונתה ובאר לנו שרשיה ועמודיה אשר ביתה נכון עליהם ע"כ שאלת השואל.

25 פרי חכמת אדם חקור בשר ודם
להעמיד מעמדם והקים נמעדים.

זאת תשובת המשיב אל שאלת השואל בבית העליון מזה ובאלו אמר אני ארמוז לך מה היא הידיעה ומה הם עמודיה ובמה הם אחרי היות לך יסוד מוסד בידיעת חכמת התורה הקדושה והזכיר חכמת הרפואה תחלה לא מצד שהיא קודמת לשאר החכמות קדימת זמן רק להיותה כוללת כל ההנהגה הישרה ומדריכה המאשרים בדרך פינה להשלים חקם ולהגיע אל מבקשם וזה

¹⁾ Ps. XXXIV, 9.

²⁾ שכל ובחכמתו B.

³⁾ Ps. XXV, 14.

⁴⁾ מכל מה שהוא B.

⁵⁾ מעמידים B.

כי הרוצה בקיום הדבר צריך לדעת הדברים המקימים ולהרגילם כדי לקיימו בהרגל בקיום ההוא וכן צריך לדעת הדברים המפסידים אותו להרחיקם ואם יפקד המעמיד הדבר ההוא אשר הוא רוצה העמדתו צריך לדעת גם כן במה ישלים החסר והנפקד ולהיות ההנהגה הזאת צריכה בכל הדברים וראשית הכל וחכמת הרפואה (מקפת¹) בדיעת כל זה ולא תשלם בלתם הקדים אותה על כלם ובנה ממנו העמוד הראשון ובאמת הרוצה לבא עד עמק סתריה ולא ישעה את עצמו צריך לדעת כל שאר החכמות ומפני שאין מהות כל דבר נודע אלא מגדרו גדר אותה בגדר החכם ב"ס לה ומפני שלא ישלם בניון שום גדר רק בסוג ומבדיל²) אמ" כנגד סוג גדרה פרי חכמת אדם חקור בשר אדם כי זה כולל הטבעי והרופא מצד חלקה הראשון שהיא החכמה העיונית וכנגד הבדלה המבדיל אותה מחכמת הטבעית החוקרת על כל אלו העניינים לבא עד תכונותיהם בדיעה לבד אמר להעמיד מעמדים והקים נמעדים כי זה תכלית הרפואה ר"ל המעשה שהוא חלק השני.

26 ידיעות טבעיות לדעת ראשיות
ועם אלהיות³ נעשים נצמדים.

ביאר שאע"פי חכמת הרפואה ראשונה ידיעת החכמה הטבעית צריכה להיות קודמת בסדר ובזמן אליה לפי שהרופא קודם היותו צריך לדעת הדברים הטבעיים ואחריה בזמן החכמה האלהית ואע"פי שהיא קודמת במעלה לכל שאר החכמות מצד מעלת עצמה החוקרת על הדברים הרוחניים המשוללים מכל חסרון ועד⁴) היחוד הגמור ומצד עצמנו שבה יורה⁵) האדם אל הצלחתו האמיתית ר"ל בדיעת חכמה זאת והיא מה שרצה באמרו ועם האלהיות נעשים נצמדים.

¹) מקפת ומגעת B.

²) והבדל B.

³) האלהיות A.

⁴) ועם B.

⁵) יזכה B.

27 ברה ראש בדבר והקשיו חבר
בכל עיון גובר תהי על השוקדים.

ר"ל שימשול¹) קודם הכל על ידיעת (הכל) ההגיון שהיא
הקודמת לגולם בזמן שמי שלא ידע לדבר ולברר האמת מן השקר
מה אלו נשאר זה מבואר.

28 אבל למודיות נעימות וראויות
ולא הכרחיות מאד רק²) לשרידים.

רצה הִלְמוּדִיּוֹת חכמת המספר וחכמת השעורים וחכמת המוסיקא
והיא חכמת משקלי הלחנים והניגונים והן חכמת המשקולות
נאמ' עליהם נְעִימוֹת וְרֵאוּיּוֹת וזה כי בידעה יש לאדם טעם ופאר
וכבוד ועוד כי אין בדבר ממופתיהם שום דופי ושבוש אבל אינם
הכרחיות מאד לתכלית הצלחת האדם כי אין באחת מהם תקון
שום מעלת מדה ואין בהם עזר לדעת שום חכמה מביאה לידיעת
החכמה האלהית שהיא הכל רק ליחידים ר"ל הרוצים לעמוד על
תכלית ידיעת הנכבדים והוא אמרו.

29 לחכמת ככבים בשיעורים טובים
תנועות סבובים להבין נשקדים.

ר"ל שלדיעת שעורי הכוכבים ותנועות הגלגלים ולהבינם עד
תכליתם כפי האפשר דבקה לידיעת³) הלימודיות ונשקדים מן נשקד
עול פשעי⁴) ובחכמת התכונה מבוא גדול לדעת נפלאות האל האחד
ית' באמרו השמים מספרים וכו'⁵) וכן כי אראה שמיד⁶.)

30 פאר לך בחכמות ושבע נרשמות
הבנה בך שִׁמוֹת למעלת מגידים

¹) B שילמד.

²) A מאד.

³) A וידיעת.

⁴) Lam. I, 14.

⁵) Ps. XIX, 2.

⁶) Ps. VIII, 4.

בא לבאר שהחכמות האלה שהם שבעה פאר השלם בהם ושהם הפנות למעלת הנבואת והוא אמרו הבנה בכ שמות למעלת מגידים שהנביא נקרא מגיד כאמרו מדרש ונדעה שהוא כמו אל הנביא.

31 טהורה זו תכלית מרום חכמות עלית
(לטוש¹) מראה שכלית חלודה גורדים.²

הנה הוא מדבר עתה עם נפש השלם בכל החכמות הרמוזות וקראה ואמ' תכלית החכמות שעלית למרום ידיעתם היא ללטוש המראה השכלית שבך כי החכמות מסירות וגורדות³ עד שתשוב מאירה כאור בהיר מ"מ אתה עכ"ז סור מרע ועשה טוב.⁴

32 אנוש חכם סובל אלהיו לו חבל
וכל אוהבי תבל בעצמם הם בוגדים.

אמ' שהאיש השלם בהם ועם כל זה יש לו מדת הסבלנות הש"י הוא חלקו ונחלתו וזה כי מדת הסכל היא כתר כל מעלות המדות אל האיש החכם אחות הענוה וזה לפי זה שהאיש שזאת מדתו שומע חרפתו ואינו משיב והוא מה שהיה אומ' בר בריה דרבינא אחר תפלתו ואנחנו קבענוה בסוף תפלתנו ולמקללי נפשי תדום [ו]נפשי כעפר לכל תהיה ובאמת נראה שמדת ההסתפקות היא תחת המדה הזאת א"כ האיש כזה בודאי מושל על תאוותיו הגשמיות וכל אוהבי תבל הם הפונים אליו ולזה הם בוגדים בעצמם שהיא צורת האדם האמתית אשר בה הוא אדם.

33 בראש חכמותיך בענות צדקך
ירא אל ירצך ורם לב לשדים.

בא להזהיר על יראת השם תחלת כל דבר על דרך ראשית חכמה וכו' וזה עם ענות צדק לא עם ענוה שכמות שועליית או זאביית

¹) A לטוש.

²) A גורדים.

³) A וגורדות.

⁴) Ps. XXXIV, 15.

והודיע שאחרית כל גאה ורם עדי אוכר באמרם ז"ל עז פנים לגהינם
ובוש פנים לגן עדן¹⁾ והתורה אמרה ורם לבבך ושכחת²⁾

34 בהשיגך כל זה בדל איש לא תחזה
ותבין כל רזה לאחד נודעים.

נתן עצה הוגנת על³⁾ השגת זה שיבדל מן הישוב ואז יבא אל
ההשגה השלימה הרמוזה אחר זה וכן רצונו עשה ארון הנביאים כמו
שביארנו בזה בפירושו לספר תורת יי על כתוב וינהג את הצאן אחר
המדבר אשר אחריו כתו' וירא אליו מלאך יי⁴⁾ וזהו אמרו אחר זה.

35 ואל שכל פועל יגל לך פתח אל
וטוב שפעתו אל כמו עמו⁵⁾ רודים.

ר'ל שהש' יגלה פתח אל השלם המתבודד ומרחיק חברת אהבי
אל יום בהשגת השכל הפועל ובטוב ההשפעות אחרות כמו שעשה
אל הנאמר עליו כי שרית עם אלהים⁶⁾ ועוד אל זה דומים.

36 ואל תאמר כושל ומי זה כל מושל
יגע אל תתרשל ברח לך במצדים.

קרא כושל העצל אשר הכשלת החסרון ההתלמדות תחת ידו
והחכמות רמות אליו עד שיאמר ומי ששכלו יוכל למשול על כל מה
שזכרת מן החכמות ועל כן זרזו בלמיד והזהרו מהתרשל בו ושיברח
אל המקומות אשר ימצא לבו פנוי בהם ילא יעיקהו מעיק ולא מונע
ממנו הלמוד ונתן לו עצה מה יעשה ואמר.

37 עלה עלה מעלה עזוב כסלה כלה
לבל תהיה כלה כיתר נטרדים.

¹⁾ Abhōth V, 20.

²⁾ Deut. VIII, 14.

³⁾ A עד.

⁴⁾ Exod. III 1—2.

⁵⁾ A כמו.

⁶⁾ Gen. XXXII, 29.

פי' על[ה] מדרגה אחר מדרגה מחכמות וזה יהיה בעזיבת הטרדות האלה לבל תלך אל הכליון כי יתר הנטרדים מהטוב הנצחיי.

38 בקרבך או רחקך שלומך או נזקך
שמע אל שם חקך ופוקד פקודים.

כלומ' וכפי עלותך בחכמה בעולם הזה יהיה קרבתך אליו המורה על שלמותך או רחקך ממנו המורה על הסרונך וכפי השלמות יהיה לך צער על כן שמור אמרו ומצוותו תצפון אתך וזהו אמרו שמע אל שם חקך ופוקד פקודים.

39 בזה הם באותות כפילוסוף כתות
וכל חכמי דתות כאמרה זאת מודים.

ר"ל כי בזה הדבר שאני אומ' ובעצה שאני מיעץ מסכימות כל הכתות כמו הפילוסופים¹⁾ וכן כל חכמי התורות²⁾ מודים בינה ודינה בכתות כגון כת המדברים וכת המתעלה וכת שערייה.

40 עצת כלם שמעה וזאת המרגעה
ותן לאל שועה תהיה בנסעדים.

על שמע עצת כלם וחכם ותמצא מנוחה ומרגוע מעמל העולם הזה ועם כל זה התפלל לשם תהיה בנסעדים שהבא ליטהר מסייעין אותו וצריך אל עזר אלהי ילוה אליו.

41 ומוסר לבעליו והשכל אל שואליו
מסור אל כל אוכליו בצוף חן ומגדים.

42 תשוקת איש שכל ישו לו בין מאכל
שמעו איש סכל בשרו חרודין.

43 כמו ייער יער לחולה או נער
ועין חולה תצער בלהב לפידים.

¹⁾ הפילוסוף A.

²⁾ התורה B.

אלה הג' בתים כוללים מאמר נכבד נמצא להם והוא אל תמסרה
החכמה למי שאינו ראוי לה פן תחמסנה ואל תמנעיה מהבעלים פן
תחמסם וזה כי כל דבר בדומה ישמה ישקוט ונה אבל¹⁾ בהפכו
יצטער ויאנה.

44 בשיר אמרי אקרב היות יותר ערב
ואותו לא ארב להזכיר הלומדים.

דעו אמרי הסכמתי לדבר דברי אלה בשיר שקול בעבור שיהיו ערבים
לשומעים וזה כי אין דבר שיהיה יותר ערב לחוש השמע כמו השיר
השקול בלשון צה כ"ש בהיות נשואו דבר נכבד ואותו לא ארב כלומ'
לא ארבה בזה דברים כי לא עשיתיו רק²⁾ למזכרת ללומדים כי
הדברים הקצרים יותר שמורים מהארוכים.

45 ופה ניבי אחביא ורמז בו אביא
לאיש לבו הצביא חכמים ונגידים.

כלומ' ובכאן אסתיר הדברים ואדבר ברמזים יבינם מי ששמש
תלמידי חכמים ונתפלסף וזה כי כל דברי החכם הזה הם דברים נתגלו
לו בהסכמת הפילוסופיא.

46 ענה מי ראש שואל ומי ברא את אל
פשוט עצם פועל פשוטים ותמידים.

כאלו אמ' ענה אל כל השואלים מי הוא וההתחלה שברא
הראשיים האלה והוא עצם פשוט נצחי ורצה בראשיים השמים
והשכלים הנפרדים אשר הם ראש וסדר³⁾ להם מצד השפע שנשפע
להם מאתו ית' והם אל כל אשר תחתיהם משאר הנמצאים וזה עצמו
אמ' ישעיה הנביא באמרו בורא השמים ונוטיהם⁴⁾ שפי' בהכרח⁵⁾
בורא השמים והנוטה אותם שהם המלאכים ולא מצינו פסוק

¹⁾ AB אבל, A has a mark over.

²⁾ A כך.

³⁾ B וסבה.

⁴⁾ Is. XLII, 5.

⁵⁾ B בהבא אצלי.

בעניין יותר מבואר ממנו בכל כתבי הקדש¹⁾ וכן לא ראינו זולתנו
התעורר לזה וזה נמשך ג'כ למאמר החכם שאמ' שמים מהיכן נבראו
מאור לבושו לקח ונטה בשלמה לפי שמבין אור לבושו לפי הדרך
ההגיוני²⁾ ודי בזה ועתה אגיד³⁾ שאלת השואל.

47 הלא סובב אחד והנמצא אחד
ואם כן אל אחד שתים אל יולדים.

בא להשיב על השאלה בדרך השקט וזיינות שתי הקדמות
בתמונה השנית להוליד מהם מבקשו בתשובה ואמרו הלא סובב אחד
כמו בזה הגלגל התשיעי המניע בתנועתו הטבעית אשר לו שהיא
ממזרח למערב כל אשר בתוכו משאר הגלגלים תנועה מברעת⁴⁾
המורה שכלם מתאחדים זה בזה כגלדי בצלים ואין ביניהם שום
פנאי ולא ריקות עד שבא להודיענו שאין חוץ מעולם זה עולם אחד
ולא אף אחד ולא פשוט ולא מורכב ואמרו ואם כן אל אחד שתים
אל יולדים כלומ' שתים הקדמות האלה מולידות את התולדה וזה
ההקש בנוי על סברת האומ' שלא יצא מהאחד רק אחד וזה דבר
ארוך מאד אין זה מקום ביאורו אבל בביאור הקדמות אלו האריך
הרב המורה פרק ע"ב מראשון המתחיל דע שזה הנמצא בכללו הוא
איש אחד שם דבר זה לשונו הנה כן צריך לך שתצייר הכדור איש
אחד חי מתנועע בעל נפש כי זה המין מן הציור הכרחי מאד
כלומ' מועיל מאד במופת על היות הש"י אחד כמו שיתבאר ובוה
הציור ית' ג"כ שאחד אמנם ברא אחד עכ"ל וזה החכם הביא ראיות
על האחדות יותר מזה.

48 אשר ירצה יחד ב[ע]ניין⁵⁾ אחד יחד
אלהיו עם בחד אחדות מבחידים.

אמ' הרוצה לייחד כלומ' לדעת באחדות מה שאפשר לאדם

¹⁾ לשון הקדש B.

²⁾ ההגיוני B.

³⁾ עתה ועיד A with a mark, B עתה ואגיד.

⁴⁾ מוכרחת B.

⁵⁾ AB בניין but see Sch.

לדעתו יתבונן בעניין האחד המוחלט המחוייב המציאות שאיננו גוף ולא כח בגוף ואיננו אחד בסוג ולא אחד בראש אבל הוא אחד ואין כמוהו בעולם הזה וזה מה שנוכל להשיג באחדות הש' כלום שאין זה רק דרך שאלה וישמח בזה וכל המכחידים באחדותם מכחידים באלהות ומפני שמלת עם כולל אישים רבים לקחו יחיד ורבים כמו וירב העם ויעצמו מאד.¹⁾

49 שלול רבוי אחד ורמז לא אחד
ונחלק אין אחד אבל כמות חדים.

אמ' שהאחדות הוא שלילת הרבוי עם שרמז לנו שקרבתנו במה²⁾ שבחנתנו להשיג בידיעת יחודו ית' הוא בשלילה לא בחיובים כי אין³⁾ בשלילות הקל ולא חסרון בחקו ית' כמו שיש בחיובים ואין רמז אל האחד הגמור וזה כי העצם הרמז אליו הוא אשר בפועל אחר שהיה בכח הש' הוא אחד בפועל מכל צד ונצחיי מכל חסרון ואלו דברים עמוקים מאד וארוכים ודי בזה לפי שאנחנו עתה ומה שנחלק איננו אחד רק אחדים רבים וזה אמרו אבל כמות חדים.

50 פשיטותו גמור בלא מנין שמור
וראש סבות אמור כפי עם לו סוגדים.⁴⁾

אמר שהאחד הגמור פשיטותו גמור מכל צד ושאי אפשר בו שום חלוקת מניין והוא הנקרא סבת הסבות כפי עם העובדים אותו ומשתחיים לכבודו.⁵⁾

51 לכל פועל עלה לכל תכלית תכלה
וכל צורות אלה ונצחותו עובדים.

אמ' שהוא עלה וסבה אל כל פועל כי כל הפועלים זולתו

¹⁾ Ex. I, 20.

²⁾ B במו.

³⁾ B אם.

⁴⁾ A בוגדים B אל סוגדים, probably ep. Sch. לו סוגדים.

⁵⁾ A אותו ולכבודו.

פועלים ממנו כלום' בהשפעתו לא שיהיה לו פועל ית' והוא סבה תכליתית לכל בעל תכלית והוא צורת כל הצורות הרוחניות לא הצורות התבניתיות וכל אלה הצורות אליו יכלו אל השפעתו וכלם עושרים עטרה להם נצחיותו ובאלו אמ' שהוא יפעול סבה פועלת לכל זולתו וסבה תכליתית אליו וסבה צוריית ומה שאיננו בגוף אינו סבה תמידית.

52 לכל נר יש מניד ולמניד לו ניר
ויכלה אל מניד בלי נר עם נדים.

אמ' שלכל מתנועע יש לו מניע ולכל מניע תנועה וזה לא ילך אל בלתי תכלית אבל יכלו המניעים אל מניע שאין לו תנועה כלל והוא השכל הנפרד העלול אל הסבה הראשונה המניע הגלגל התשיעי בשפע הנשפע אליו מעלתו ית'.

53 וכן סוף לתחלות מצואר העלות
בהשתלשל עלות עדי נצחי רוקדים.

לפי שנראה לי בפירוש בית זה תקנתי הבית ועשיתיו לא כדרך שעשאו המחבר וזה כי לפי דעתי בא לבאר שיכלו המניעים המתנועעים אל השכל הנפרד לפי שאינו גוף ומה שאינו גוף לא יתנועע כן המתנועעים המניעים יש להם תכלית ושרש מתנועע בלתי מניע הוא המסובבים והוא אמרו והוא סוף לתחלות והבינהו.

54 תחלות בשתים כלולות ושתים
בכל גוף ושתים על עצמם צופדים.

אחרי שהאריך ביחוד האחד הגמור ית' שהוא סבת סבות כל העולם בכללו בא להזכיר סבות כל אחד מהעולמות הג' והזכיר אחר סבות שני עולמות העליונים ואמר תחלות בשתים כלולות אמרו רצה סבות ורצה בשתים האחת סבת השי' שהשכלים הנפרדים עלוליו הראשונים והשנית עלוליו הראשונים שהם סבת מציאות הגלגלים מהשפע הנשפע להם מאתו י"ת ואמרו בשתים בכל גוף רמז אל סבות העולם השפל והוא החומר והצורה שהם מעצם כל גוף ממנו

ר"ל מעולם ההויה וההפסד ואמ' ושתים על עצמם צופדים רמו בזה אל הפועל התכלית ששתים¹⁾ ואע"פי שהם סבות הכרחיות בהוית כל מורכב ואי אפשר בלתם מ'מ אינם עושים מעצם הגוף אבל אליו דבקות על עצמם לא מעצמם.

55 תנועות אן שלש להתחלות שלש
שלם מספר שש לכל מספר יקדים.

אמ' שהתנועות שלש למה שהתחלותיו שלשה והוא העולם השפל והתנועות הם מן האמצע ואל האמצע וסביב האמצע מהאמצע ואל האמצע כתנועת האש למעלה ואל האמצע כתנועת האבן למטה וסביב האמצע כתנועת הסבובית וההתחלות שלשה החומר הצורה וההעדר שהם התחלות אל הדברים ההוים הנפסדים ושלם מספר שלש פי' זה כי כל מספר אם זוג ואם נפרד ואין מספר שלם רק מה שיש בו זוג ונפרד זה מספר הראשון שיש בו זוג ונפרד הם ג' וזהו אמרו לכל מספר יקדים כלום' שהוא ראשון לכל מספר שלם וכן הוא ר"ל הג' המספר הראשון שיש בו התחלה ואמצע ותכלית וכן ג"כ כי הוא המספר הראשון שיאמר עליו כל.

56 ונעלה משלש ישולש משלש
ונקדש בשלש בסוד הנפרדים.

ר"ל שהשם שהוא למעלה מהג' עולמות שהם עולם המלאכים ועולם הגלגלים ועולם השפל שהוא נקרא ג"כ עולם היסודות כלום' שאין אחד מהם מקום כי אין מקום רק חסרון למה שהוא גוף והוא ית' אינו גוף ולא כח בגוף ומשולל בגוף כמו שבא המופת בכל זה במקומו ונקדש בשלש הוא שלש הקדושה ההוא נקדש בסוד המלאכים ואמרו וקרא זה אל זה ואמר אחרי אמרו שרפים עומדים ממעל לו והוא אמרו בסוד הנפרדים.

57 וארבעה ראשים במורכב נפגשים
דבקים נפרשים ופרשם נשמדים²⁾.

¹⁾ ששתים אלה B.

²⁾ A השמדים, also Sch.

הם היסודות שהם ראשים והתחלות לכל גוף מורכב והם האש והאוויר והארץ¹⁾ ואמ' נפרשים כלום שבהתרכב מהן המורכב הם נפגשים דבקים זה בזה והם נפרשים בהפסד המורכב וזהו אמרו ופרשם נשמדים כי כל גוף בהפסדו ישובו חלקיו יפרדו ויפרשו כמו שבהתרכבו הם נפגשים נדבקים זה בזה.

58 וחמש נקהלות מצאתים התחלות
במופתים נאצלות בדבר נלכדים.

אמ' שההתחלות הם חמשה וכבר מנה למעלה השנים הכללות אשר ספר שהם אל השכלים הנפרדים ואל העצמיים הגלגלים והג' האחרונות הם אל²⁾ ההווים הנפסדים שהם החומר הצורה וההעדר והם מבוארות בהקשים הגיוניים וזה שאמ' במופתים נאצלות בדבר נלכדים כי הדבר הוא ההגיון.

59 וכל נע הוא פונה לצד משש חונה³⁾.
ולו נכה שונה ועל ראש מונדים.

רצה בזה שכל המתנועעים הם כתנועתם פונים לאחת משש קצוות והוא מעלה ומטה פנים ואחור ימין שמאל ואמ' ולא נכה שונה רצה בזה כי לאיזה צד שיהיה פונה אליו המתנועע יש לו צד נכחי אל הצד אשר הוא פונה אליו וכלל בזה אפי' הגלגלים שאמ' שהם מתנועעים במקומן לפי שאינן נפרדים ממנו ואין להם צד אליו יתנועעו וזה סברה נופלת לשתי טעמים האחד שאע"פי שהם מתנועעים במקומם חלקים מתנועעים בזולת מקומן האחרת שמתנועעים אל המערב דרך משל מהסוברים המזרח נכחיי לצד ההוא ומן כל הזוכרים לאחת מן הפאות האחרות ואמרו ועל ראש מונדים כלומר שהתנועה למעלה היא המעולה זה נראה בלשון הערב ולפי דעתי שהתנועה העליונה היא סבת כל שאר התנועות והוא האמת.

¹⁾ והארץ והמים B.

²⁾ אל השכלים B.

³⁾ פונה A.

60 תנועות הי שש הם לבלתי אין בהם
לצמח זוג מהם כארו לאטדים.

כלל התנועות שלש באָנה בכמות באיכות שלש והם הנזכרות
למעלה התנועה בכמות שתיים אל התוספת ואל החסרון הרי חמש
ותנועה באיכות הרי שש וכל השש האלו נמצאות אל הב"ח ואינם
נמצאים בזולתם וזהו לבלתי אין בהם אבל לצמח שתיים מהם והם
תנועתו אל התוספת ותנועתו אל החסרון ושתייהן אלו לפי שלמות
היותה¹⁾ או לחסרון תמורת מה שנתך ואמרו כארו לאטדים להשלים
הבית והארו ור"ל שאלה בצמחים כלם מהארו אשר בלבנון ועד האזוב
אשר בקיר.

61 ותכלה אל שבעה לב[ו]כבים שבעה
בגלגלים שבעה מהירים וכבדים.

אמ' שבא מאחד אל ששה באלו עתה כשהגיע אל מספר שבעה
בחשבון²⁾ הוזה תמצא הכ[ו]כבים שבעה ורצה בהם כ[ו]כבי הסביבה³⁾
שהם שצם הנכל וכל אחד מהם מיוחד בגלגל יש מהם שתנועתו מהירה
ויש שתנועתו מאוחרת והוא אמרו מהירים וכבדים.

62 ואקלימים שבעה ומחצבים שבעה
וקץ ראשי שבעה טבעים נאגדים.

ידוע הוא שהמיושב מדרור הארץ נחלק לשבעה חלקים והם
הנקראים איקלימים וכלם מיושבים ממזרח אל מערב והחלקים ההם
הם הנקראים אקלימים אך לצד הצפון יש כך וכך מעלות בלתי מיושבים
לתגבורת הקור שם ומן הדרום כך וכך לתגבורת החום בקצה ההוא
מהבאת השמש בנכחיות הראש שם תמיד וכל זה אריכות⁴⁾ ממני
כי אין להגביל בכאן האקלימים לפי סברת התוכנים ולא לתת פסק דין
לטבעיהם לפי מחלוקת הרופאים בהם כי שיעור השיר הזה אין סובל

¹⁾ היותה B.

²⁾ במ גרין A.

³⁾ המסבה B.

⁴⁾ אריכות B.

אותו ומהצבים שבעה הם ג"כ ידועים כי לכל אחד מהשבעה כוכבי לכת
אחד מיוחד ועל שמם יקראו בעלי המלאכה הנעלמה עד שיקראו הזהב
שמש והכסף לבנה וכן כלם וקץ ראשי שבעה טבעים המפורסמים
ברפואה שהם היסודות והמוזגים והליחות והאברים והכחות והפעולות
והרוחות.

63 לבנה בשביעים¹ פעלים נידעים
גלויים בטבעים ולתכונה עדים.

רצה בזה שהלבנה נחלקת לארבעה תמונות ארבעה רביעיה
ולכל אחת מהתמונות ההם יש פעלה ומפורסמת בדברים הטבעיים
הלחים וכן בימות? אין צריך לומר ליודעים בטבע הדברים כי הם גלויים
גם כן אפי' לעובדי האדמה ואפי' במשפטי דבוק הדברים יש לכל
אחת ואחת מהתמונות ההם פעולות ידועות ומשפטים חלוקים אל החווים
וזה אמרו ולתכונה עדים ומין² ולא עדה אליו³.

64 גבולי המדויים טבעיים⁴ העויים⁵
בזה הכל שוים ערלי לב ויהודים.

זה מבואר בספרי הרפואה שגבולי החליים נמשכים אחר תמונת
הלבנה שהם ד' ואין חכם חולק בזה.

65 וכן הוד יום שבעה וצום חדש שבעה
וצאת בשנה שבעה לחירות העבדים.

בא לספר הפלגת טוב מנין השבעה ושלמותו ואמ' כי כן מצינו
שהוא מכובד יום השבת אל העבריים על כל שאר הימים וכן נבחר
ראה חדש תשרי שהוא שביעי למנין חדשים וזה מפורסם לכל וכן
העבדים יוצאים לחירות בתחלת שנה שביעית שנ' ובשביעית יצא
לחפשי הנם.⁶

¹) B בשבעים.

²) B ומן.

³) B עליו.

⁴) A טבעיים corr. in טבעיהם.

⁵) B העים.

⁶) Ex. XXI, 2.

66 ימי מועד שבעה בתוך שבעה שבעה
וכבשי חג שבעה לכמות זה חומרים.

רצה בזה חג הפסח שהוא בתוך שבעה שבועות וכבשי החג
שבעה ידוע ואמרו לכמות זה חומרים כלום' כי לכמות זה מן המספר
חומרים כל בעלי המספר ואפי' תורתנו הקדושה כן שאמ' כמו שאמ'.

67 לארסמו אמרה אמתית כי תורה
אשר טבע שומרה חשוכה במאודים.

כאלו אמ' מצאום מאמ' מפורסם שכל תורה היתה שומרת דרכי
הדברים הטבעיים היא היותר משובחת והיותר מעולה.

68 במשפט זה הורה לאי זה דת משרה
במצות אל גברה ומעשה החסידים.

האומ' הגוזר אם שיקרא אמירה זו משפט או גזרה ואמ' שארסמו
הורה באמרה זו לאי זה דת מן הדתות משרה ומעלה במצות ומעשה
החסידים ואע"פי שתורתנו הקדושה אינה צריכה סעד הפילוסופי
להיות הנביאה למעלה ממנה מ"מ מאד ינוחו הלבבות בהורות לדעתם
בעלי הריבות.

69 דברי אל שמתים שקולים ובמופתים
עסים חכמה שותים דבש צופים רודים.

70 מגולים בספרים כתבתים בסתרים
יבינום מזהירים בזהר אל חדים.

אלו השנים בתים הרצופים הם בכמות חתימה לדבריו ואמר
ששם מה שרצה בזה לדבר בשיר שקול והם דברים שבא עליהם
המופת ויין חכמה שותה הרודה דבש וצוף מעדת¹) המופתים ההם
שהם מגולים ומפורסמים בספרי החכמה והוא כתבם בהעלמה
גדולה ובקצור כמו מ"מ מה שאמ' הוא בהסתר יביניהו אשר אור
להם בחכמה והשמחים בה ההולכים בתורת יי השם ברחמיו יאר

¹) ויערב B

פניו אלינו ויקיים בנו מקרא דכתיב העם ההולכים בחושך ראו
אור גדול יושבי בארץ צלמות אור נוגה עליהם.⁽¹⁾

71 ושבעה עם שבעה
בשבעה על שבעה
ותוספת שבעה
לשבעים מוסדים.

החכם הזה הביא הבית הזה ובנה במשקל השבעים הנזכרות
לסימנא בעלמא אל השבעים ואמרו ושבעה עם שבעה הם י"ד
ואמרו בשבעה על שבעה ר"ל החוברים אליהם ושבעה על שבעה
הם מ"ט הרי ס"ג ובתוספת שבעה הרי שבעים מיוסדים שהם סימן
אל השירים השקולים שחבר בענין היקר הזה ואחר ששבח⁽²⁾ מספר
השבעה כי בו בחר השם בתורה במקומות רבים רצה להשלים
שיהיו במספר שבעים שהם עשרת פעמים שבעה וזה כי כל התורה
תכלית כל המספרים עד תום האחד והוא סוף כל האחדים ג"כ
והעשרה אל מאה כמו האחד אל העשרה עם שיש לשבעה מעלה
יתירה מכל מה שאמרנו והוא שהשבעה לא יתרכבו ממספר לפי
שאין לו חצי ולא יתרכב מהם מספר לפי שכפלו י"ד וי"ד יוצאים
חוץ מהמספר כי תכלית המספר תשעה כמו שמבואר במקומו וזה
מה שרצינו באורו בתכלית הקצור בכלל השבעים בתים וקראתי זה
שםם בתי הנפש.

אור לא יועם	אל איש ינעם
מריבי עם	מצא חופש
על כן עזרה	ב[י]ן בגבורה
סוד שיר נקרא	בתי נפש. ⁽³⁾

בתים.

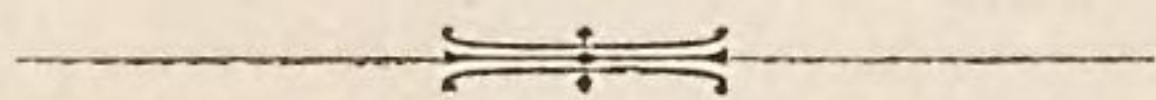
עצי יער למצליח דרכיו פרי ישאו וכל מגד מהודר
ולקשה יום תאנתו וגפנו יבחישו לו ויעלו קוץ ודרדר.⁽⁴⁾

¹⁾ Js. IX, 1.

2) B ששנה.

³⁾ Metre — — — —.

⁴) Metre — — ∪ — — — ∪ — — — ∪.

TRANSLATION.

1. He who desires perfect happiness, must devote himself to study,¹⁾ by which means, if he prospers in his labours,²⁾ he will obtain eternal life.

2. This is the reward of the good,³⁾ and there is happiness to be gained, therefore waste not thy time, but strive to advance ere death overtakes thee.

3. Be thou even the greatest of men, yet keep aloof from those delighting only in vain pursuits.

4. Man is absorbed in worldly pleasures, his heart full of desires, but the gates of true happiness are closed for him, he stumbles blindly along a straight path.⁴⁾

5. He whose mind's eye is opened, sees the contempt-

¹⁾ Viz. Philosophy; See *NEth.* X ch. 7—8 where Aristotle arrives at the conclusion, that perfect happiness is only to be found in contemplative speculation. Philosophy contains the highest pleasures. Maimūni (*G.* III, 461, cp. 212) considers as the fourth kind of human perfection the acquirement of the intellectual virtues which furnish man with pure metaphysical ideas, and through which he obtains immortality. *Sch* apparently under Averroistic influence, cp. Munk, *Mél.* 453; *ST* II 121 sq. and *SM* p. 18.

²⁾ אֵלֶּסֶר *DS course*, *MS* p. 16 mentions the word as a meaningless alliteration in the phrase لَا بِخَيْرٍ وَلَا بِسَيِّئٍ. The phrase is (on account of its modern character?) not to be found in Grünert's essay, on *Die Alliteration im Altarabischen* (Verhh. VII Or. Congr. Sem. Sect. p 182—287.

³⁾ Literally: *This is the happiness of him who has gained (learning).* With respect to the article of אֵלֶּסֶר see p. 15; *T* נְהִיב טוֹב, *Sch* quote *IRs'* Commentary to *Phys.* ch. 7.

⁴⁾ עִמָּא שְׂרָעָא preposition omitted on account of the metre cp. 29⁴.

ibility of this world; the sojourn in it is of short duration, miserable and evil.

6. Many spend their life in vanities, none of which can be retained either by him possessed of abundance, or by the indolent, or by the foolish.

7. They exchange their imperishable treasure for a phantom, they lack firmness, because they judge rashly.¹⁾

8. It has been shown that intellect and ability are the highest parts of man; would that he appreciated those gifts!

9. If a man be wise and act judiciously, he perfects himself, and brings himself nearer to the Sublime Intellect.²⁾

10. A powerful combination was formed of two elements, divine and human,³⁾ to which was given an upright form.

11. He who turns from wickedness will be inspired by the light of reason; but who is more unworthy, than he in whom evil preponderates?⁴⁾

12. Base desires pollute the soul; purify and return it to God.⁵⁾

13. Intoxicated with the poison of your passion,⁶⁾ O

¹⁾ אֱלֶקְצִיָּה *judgment*, here *subject* cp. *G* III 163 rem. 2 (*ar.* fol 45vo l. 4).

²⁾ *NEth ib.* cp. also the words of the Philosopher in *CH* I, 1 (p. 4—6) and *IS* in *SR* II, 278.

³⁾ See *SPM* 12, *Maim. Hilch. Ycs. Hatt.* IV, 8.

⁴⁾ See. *G* I, 21; *IS* in *SR* II, 279, cp. *AI* I, 24.

⁵⁾ The Arabic text is not quite correct, v. 3 *והרועה*, which the copyist struck out and corrected in *טהורה* which is equally obscure. I believe it is to be read *טהורה*, whilst the conjunctive particle of the following verse is omitted, which is very common in vulgar texts (cp. *SGV* 416), see also *CH* 4²⁸ and *Hilch. Yes. Hatt.* IV, 9.

⁶⁾ *T Rise from the poison of shame* (Hos. x. 6); v. 4 לִבִּי דוֹרוּיִם does not fit the rhyme, but gives the best sense, see the textnote.

people, ye are sunk in slumber, but soon ye must depart,¹⁾ either this day or the next.

14. What thinks the arrogant one? Does he not reflect that this world is but a bridge which all men alike must cross?

15. Awake from thy slumber and seek seclusion²⁾ and peace; the exercise of man's free will is followed³⁾ by repentance, when his wickedness is of no avail.

16. Let not perishable things be pleasing to you, either fine raiment or grand dwellings; foolish it is thus to delay eternal prosperity.

17. Seek the mantle of wisdom⁴⁾ through study and upright acts; your endeavours will thus be idealized, and you will attain the desired aim.

18. This is what is termed the *Favour of God*,⁵⁾ by which you may hope to find Him. He who displeases God, sins greatly.

19. Leave vain ornaments and earthly matters, which turn you astray from truth, and strive after virtue.

20. A scholar⁶⁾ cares not for worldly pleasures, nor

¹⁾ See *IS's* poem *On the human soul* (صفة النفس الانسانية) in *Q* I, 304 (Kāmil)

حتى اذا قرب المسير الى الحما ودنا الرحيل الى الفضاء الاوسع

Until the departure to the forbidden land approaches, and the outset to the vast field is near.

²⁾ Probably to be read *אלפר* isolation; see *G* III, 438 and *Mél.* 388.

³⁾ Probably *חלף* opposite; the change of ח and כ is not unfrequent in vulgar texts.

⁴⁾ Lit. *Seek for the finest garment.* *T* מדות (Ps. CXXXIII, 2). Munk (*G* I. 218) connects the employment of מדה for *quality* with *measure*, it seems howere more appropriate to connect it with *garment*.

⁵⁾ See *G.* I ch. 36 and *CH.* 6⁹.

⁶⁾ *Tālib* signifies in the Maghr. dialect a man versed in the Scripture, or who has studied the Qorān, see Maltzan, *Reise in d. Regentschaften Tunis u Tripolis* I, 88; cp. *IR* in *Mél.* 454.

does he find happiness in such desires, the spirit of knowledge is more powerful than earthly lusts.

21. Nothing is nobler than a lofty soul, and no pleasure is greater than that of learning; its delight is spiritual, all else is transitory.

22. He who has tasted of knowledge shall not conceal his learning; the ignorant man is of little account in this world, what shall he be in the next?¹⁾

23. They who acquire wisdom escape the doom of annihilation; learning is a step on the ladder leading to heavenly realms.²⁾

24. Thou sayest: 'To understand this study, its essence should be first explained; what subjects dost thou counsel me to pursue?'

25. Learn the science of *Religion* which is the root of human belief, then the science of *Healing*, which restores a strong constitution to the body.

26. To understand what relates to the Primary Cause, *Physics*³⁾ must be studied, after which *Metaphysics*⁴⁾ form the most important subject and therefore should be studied afterwards.

27. Before however [commencing these] you must zealously pursue the science of *Logic*,⁵⁾ the theories of which lead the way to the speculative sciences.

¹⁾ lit. in the *last*; אַלְאַחֲרָה is the common term used in the Qorān for the *next world*.

²⁾ See p. 51 rem. 1 and *SU* 29 rem. 182.

³⁾ אֵלֶם אֶלְטַבִּיעָה see *G I (ar.)* fol. 5ro l. 10, 39ro l. 4. The Arabic Philosophers styled Aristotle's *Physics* also אֵלֶם אֶלְטַבִּיעָה (cp. *G I* 380 n.)

⁴⁾ אֵלֶם אֶלְטַבִּיעָה = וּמִן בְּעַד אֶלְטַבִּיעָה, the Arabic translation of *Metaphysics*, also called אֵלֶם אֶלְאַלְהִי (*G. I ar. f. 5 ib.*) *T* אֱלֹהִיּוֹת.

⁵⁾ וְהִקְשִׁי *T* אֵלֶם קוֹאֲנִין אֶלְקִיָּאִם see *G. I (ar.)* fol. 16ro l. 17 קִאֲנִין אֶלְבְּרַהָאִן Our author mentions *Logic* after *Metaphysics* but he says literally: *AFTER having taken care to study the paragraphs of logic.* *Sch* שִׁמְשׁוֹל קוֹדֶם הַבֵּל עַל יְדִיעַת הַהֲגִינָן. The order of philosophical studies is according

28. Through *Astronomy* you will acquire a knowledge of *Geometry*¹⁾ and the movements of the constellations of the heavenly bodies.

29. Endeavour to learn all these thoroughly, as through them man attains perfection. The study of other branches here omitted is not compulsory.²⁾

30. These seven classes of sciences are further subdivided, and having asquired them, happiness is in store for thee.

31. Let thy chief endeavour be to ascertain how to meet thy Creator. Show thyself humble, then will He find pleasure in thee, seeing the purity of thy character.³⁾

32. Think not that knowledge is exhaustible,⁴⁾ or

to the Arabic Aristotelians: Logic, Mathematics, Physics, (cp. *G. I.* 193 I. Tibbon: ואי איפשר א"כ בהכרח למי שירצה השלמות האנושי מבלתי התלמד תחלה במלאכה I. Tibbon: *בלמודיות על הסדר* (cp. *SPM* 19). *T* (28) considers the *Sch* (Algebra, Geometry, Music and Metric) as ornamental rather, than obligatory in the sense of the other branches. According to the Arr. Philosophers Mathematics and Astronomy form part of Physics (*G. I* 14 n.) Regarding the difference between the Mathematician and Physician see *Phys.* II c. 2. *IS* places the Mathematical sciences between Metaph and Phys. cp. *Mélanges* 227 and 357.

¹⁾ *עלם אלמקדאר* Science of calculating the distances in the firmament The author distinguishes between Astronomy and Mathematics in order to gain the number *seven*. *T* (cp. preceding rem.) has for mathematics a separate *bait* (28) and translates *עלם אלמקדאר* by *בשיעורים טובים* (29) as auxiliary study to Astronomy (cp. *Sch*).

²⁾ $O\ 294 = T\ 283\ 4$.

³⁾ *T* 33 cp. *G I*, 47; III, 457, sq.

⁴⁾ *T*. 31. *G I* ch. 17 begins . . . לא תטן אן אלעלם אלאלאהי. *O* אלעלם is to be read *אלעלם* (*al'elm*), as the syllable is lengthened on account of the metrical accent. The verse does however not refer to the Aristotelian theory admitted by Maimūni (*G. II* ch. 27) that the final destruction of this world is not a postulate, but depends upon the divine will.

that there is any part of it which can give content;¹⁾ yet strive to illuminate by study the darkness of thy mind.

33. Hast thou reached this limit, then isolate thyself, meditate and sharpen thy intellect while thy thoughts are pure.²⁾

34. Learning in combination with a devout life is the truest approach to God and the truest worship of Him. The love of this world shows but an ignoble spirit.³⁾

35. Thou demandest: 'How can I master all these subjects?' Begin, bestir thyself and withdraw from mankind.⁴⁾

36. Endeavour gradually to raise thyself, and abandon ignorance and shame, in avoiding these thou reachest the incomparable standard.⁵⁾

37. Thy good or ill fortune will depend on thy approximation to God. Listen to the advice of thy friend, if thou wilt derive benefit from his friendship.⁶⁾

38. When thou hast attained this standard, God will open for thee the gate which leads to the *Creating Intellect*. He will bestow gifts on thee, but the choicest treasure will be thy connection with Him.⁷⁾

39. This is the opinion of philosophers and theologians of different sects,⁸⁾ and none will be found to oppose this view.

40. Follow the common advice of these and be guided by it, hear and be obedient. Entreat God himself to explain to thee what is hidden,

¹⁾ *O* to be read כפסיה on account of the rhyme, and not כפיה.

²⁾ *T.* 34.

³⁾ *T.* 32.

⁴⁾ *T.* 36. Cp. p. 53 rem. 2.

⁵⁾ *T.* 37.

⁶⁾ *T.* 38.

⁷⁾ *T.* 35.

⁸⁾ *Sch* mention the Mutakallims, Mu'tazilites and Ash'arites.

41. That He may inspire those who delight in study¹⁾ and devote themselves to it. This well planned order is His work and the result of His Allpowerful wisdom.

42. Every wise man is anxious to learn and to gain accomplishments, but when the fool hears them spoken of, he considers them full of deceit.

43. Children²⁾ must not partake of rich food, and honey is disliked by the sick³⁾. He who has a malady of the eye, shuns the glaring light of the sun.

44. All this is said allegorically, and I will not speak in plain language; my intention being that it should come to you in a strange guise⁴⁾, not correct in form and as a sort of jest.

45. My style is enigmatic, and my words are but hints to students. He who understands them must be distinguished by philosophical learning.⁵⁾

46. Thou shouldst know how to reply to him who

¹⁾ Literally: *That God may inspire this*; תאי *tā-i* = חתא (cp. *HA.* 15 25 bis), whilst the syllable *i* is added on account of the metre. The same is the case with *ilāh-i*. *T* differs considerably, but its extreme shortness makes it doubtful whether the translator understood the verse rightly.

²⁾ cp. *G* I, 132.

³⁾ *O* אלנכאן see textnote, *T* חולה. The word is perhaps a graeco—aramaicism derived from *ροσεν*. The same idea is expressed *G* I, 112 (with reference to Prov. XXV, 27 and Eccl. VII, 16) viz. that too much learning is as detrimental to the mind, as an overdosis of honey for a sick man. Otherwise honey was regarded as a very important component of various medicines, cp. Qorān XVI, 71 and Sontheimer, *Zusgs. Heilmittel* pp. 109,139.

⁴⁾ *O* אעגב probably (for. אעגב and this) for אעגב cp. p. 13.

⁵⁾ The last two *bait*s are evidently a paraphrase of *G* I, 115 viz. Metaphysics are like an indigestible food, only to be taught after proper preparation and even then in an allegorical manner.

questions thee concerning the author of the Principles¹⁾ the simple substance²⁾ and the other elements.

47. The sky is a simple body³⁾, Substance is likewise a unity; the natural consequence is that God is also a unity.

48. He who would acknowledge this, must understand⁴⁾ what is meant by *Unity*, but he who misinterprets it, denies the existence of God⁵⁾.

49. The abstraction from a multitude is *one*, and what cannot be otherwise described; what can be divided cannot be a unity, but is a quantity⁶⁾.

50. *One* is what cannot be counted, but is absolute simplicity⁷⁾; this is the Primary Cause in the chain of evolutions⁸⁾.

51. He represents the limit of all forms⁹⁾, and is the finality of all that is final. His power is infinite and eternal over all things.

52. All that moves has a moving power which is again¹⁰⁾

¹⁾ אֱלֹהִים ep. *G* II 230 sq.

²⁾ See. *G* I f 69ro l. 3 from the bottom אֱלֹהִים בְּאֶחָדָא.

³⁾ Literally taken from *G* I ch. 72 beginning.

⁴⁾ *O* וְפָהָם should be read יְפָהָם Sch יתבונן.

⁵⁾ The author says that he who wishes rightly to understand the *Unity of God* must first have clear ideas on the subject of *Unity*, else he is in danger of doubting the existence of God who is a *Necessary Existence* (וְאֵינָהּ אֱלֹהִים *G* I, 232, ar. fol 69^r l. 9). Sch המצוינות. In his conception of *Unity* the author seems to follow *IR* rather than Maimūni who with *IS* takes it as an *accidence* cp. *G. ib. rem.*, *SPM* 28. *K* X, 2 (p. 86).

⁶⁾ cp. *G* I 181,233 *K* p. 78,89 cp. *AI* II ch. 9—10.

⁷⁾ See above rem. 2 and *G* I, 234.

⁸⁾ See *G* I ch. 69 fol. 89vo l. 9 אֱלֹהִים.

⁹⁾ Almost verbally from *G* I fol 90vo l. 14 פֶּאֶרָא הוּא תַּעֲלִי גִאֲיָה כֹל שִׁי . . . פֶּבְהָרָא קִיל אֵנָה גִאֲיָה אֱלֹהִים . . . אֵנָה פֶּאֶרָא וְצוּרָה וְגִאֲיָה *ib.* l. 17 אֱלֹהִים. The *bait* expresses the Aristotelian idea that God is at the same time creator, form and final cause cp. also *G* I fol. 89^r l. 11.

¹⁰⁾ See *G* II ar. fol 3vo l. 5 (17th proposition) בִּלְ מִתְחַרְךְ פֶּלָה מִחֶרֶךְ צוּרָה cp. I, 317 and *SR* II, 289.

set in motion by another; this continues till an immovable motor is encountered¹⁾.

53. He is the author of all origin, all that exists commences with him and progresses with unbroken continuity²⁾.

54. There are *two* general principles³⁾ for all existing things which are to be found not only in the essence, but also in the matter.⁴⁾

55. The local movements are *three*⁵⁾ on account of three starting points⁶⁾; *three* is the most perfect number and the first complete one⁷⁾.

56. The trinity must be denied⁸⁾ to him who is above the *three*⁹⁾. A *triplet* of judges was instituted (?) lest an error should arise in judgment¹⁰⁾.

¹⁾ Literally: *is without passive movement* cp. *Phys.* VIII ch. 6. καὶ τὸ πρῶτον κινεῖν ἀκίνητον.

²⁾ See *G* II, 24.

³⁾ See *G* II, 22 (22nd proposition) matter and form cp. *Sch.*

⁴⁾ Growing and destruction cp. *Sch.*

⁵⁾ *Sch.*: 1. from the centre, 2. to the centre, 3. around the centre. Arist. *De coelo* I ch. 2 defines the three movements thus: from the centre upwards, 2. to the centre downwards, 3. around the centre. Another definition he gives *Phys.* V ch. 4 τρία γὰρ ἐστὶ τὸν ἀριθμὸν περὶ ᾧ λέγομεν τὴν κίνησιν ὃ καὶ ἐν ᾧ καὶ ὅτε. cp. *K* p. 171 (see also *G* II, 56).

⁶⁾ Literally: *three principles* (ἀρχαί): substratum, form and the opposite (*das Entblösstsein*) cp. *Phys.* I, 7.

⁷⁾ In the Pythagorean theory of Numbers the *three* is the first simple odd number composed of *one* and *two* which is the *first simple number* cp. *MEt* I, ch 5,6 and also Philo, (ed. Mangey), *De creatione* p. 3.

⁸⁾ See *G*. I, 181. As to *IS*'s proof against Trinity cp. *ST* II, 89, see also *LA* p. 86 sqq.

⁹⁾ *Sch.*: *above the three worlds* viz. of angels, spheres and nether world.

¹⁰⁾ V. 3 is very dubious *O* וּמִכְמֹל אֱלֹהֵי עֲדָרָה הִלְאֵתָהּ which, although ditto-graphy, would give a sense. Cod. Par. has מִנְהָא יִתְקַדֵּם ג' which is probably not quite correct; perhaps to be read [א] מִנְהָא *another feature of the number THREE is, that*. The verse is evidently not in connection with the preceding of the same *bait*. *T* differs greatly, and seems to have misunderstood the *bait* entirely. From v. 4 we may perhaps conclude

57. The Beginning further comprises *four*¹⁾, from the division and addition of which all things are formed. All that exists partakes of them, and the dissolution of them means death.

58. Upon careful consideration I find *five* beginnings²⁾, my fulcrum is proved by logical demonstration.

59. Every thing that moves can turn in *six* directions³⁾, every side has an opposite one, but the best movement is that above.

60. Every living thing can move itself in *six* different manners⁴⁾, but inanimate objects cannot move themselves. A plant has two movements, and havenly beings have *six*.

61. When thou hast reached *seven*, then thou findest *seven* planets⁵⁾ in their *seven* spheres with forward and backward movements⁶⁾.

62. Also *seven* climates⁷⁾ and *seven* metals⁸⁾; the limits of the principles with respect to physical matters are thus *seven*.

63. The influence of the moon on every *seventh* day

that the author alluded to the court composed of three judges (See Mischnā¹⁾ Sanhedrin ch. 1).

¹⁾ Viz. *elements* cp. *H. Y. Hatt.* IV, 1,3,9 cp. *Arist. De Coelo* IV, ch. 5, *SR* II, 301, see also *Sch.*

²⁾ Probably the four elements and the ether which is called πέμπτον σῶμα, See *G* II 25. cp. I 356. *Sch.* referring to *bait* 54 השכלים הנפרדים and עצמים הגלגליים, add החומר הצורה וההקדר, see p. 59 rem. 6.

³⁾ See *Sch* cp. *SR* II, 297—8.

⁴⁾ See *Sch*

⁵⁾ According to the Ptolemean System in the following order: Moon, Mercure, Venus, Sun, Mars, Jupiter, Saturnus.

⁶⁾ The apparently retrograde movement of the planets which till Copernicus was explained by means of the theory of the epicycles.

⁷⁾ See *Q.* II 7 cp. *G* III 226 rem. 6.

⁸⁾ See *Q. ib.* and I, 204, *G ib.*

is universally known, through natural and astronomical researches.

64. The crisis of illnesses takes place on the *seventh* day¹⁾, and no physician can prevent it; in short *seven* has the upper hand in all things.

65. I must here also mention the observance of the *seventh* day, the importance of the *seventh* month²⁾ and the release of the slave in the *seventh* year.³⁾

66. The days of the feast are *seven*, between (two of) them are *seven* times *seven* days; the lambs of the feast offerings are *seven*⁴⁾, how greatly is this number distinguished!

67. Aristotle says: He who gives the advice to obey nature, gives the best law and regulations.⁵⁾

68. He made this observation reflecting that the chief law in its practical and philosophical sense is divine.⁶⁾

69. I do not say that these lines are devoid of proofs, they come from the gate of wisdom.

70. These are metaphysical problems which I have treated in a number of books;⁷⁾ only a few highly cultured ones will understand them, they concern God's first creating command.

Take *seven*, and *seven* times *seven*, and *seven*, then add again *seven*, then thou hast *Seventy*.

Finished is the Sab'īniyya and praise be to God.

¹⁾ Q. I, 19 sqq.

²⁾ Tischri.

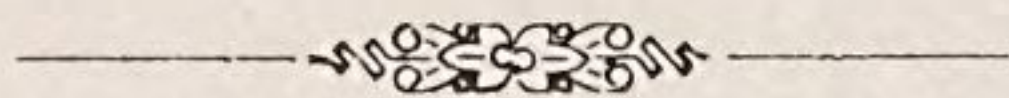
³⁾ Sch'mittāh.

⁴⁾ Numb. XXVIII, 19,27.

⁵⁾ See *NEth* III, 10 and other places, cp. *G* III, 47, 261 sq. 416 sq.

⁶⁾ See *NEth* X, 9.

⁷⁾ See p. 5.

Corrections.

Page 5	Line 6	<i>read</i>	translated
" 12	" 8	"	25
" 13	" 24	"	omit
" 15	" 20	"	לים
" "	" 27	"	D,
" 17	" 3	"	אלאגל
" 20	" 26	"	בארף
" 23	" 25	<i>aaa</i>	לילה Cod. Par. לילא r. 4
" 26	" 10	<i>read</i>	בתיבתו
" 28	" 12	"	ונמשבתי
" 34	" 12	"	שינגדהו
" 35	" 24	"	המאשרים.

Mūsā B. Tūbī

Assab'iniyya A philosophical poem in Arabic by Mūsā B. Tūbī. Together with the Hebrew version and commentary styled Bāttē Hannefeš by Solomon B. Immā nuēl Dapiera edited and translated by Hartwig Hirschfeld. Abstract from the report of the Montefiore collage

London 1894

A.or. 1511

urn:nbn:de:bvb:12-bsb11541339-6